

Postoj české společnosti k institutu pěstounské péče

Štěpán Bartyzal

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Štěpán Bartyzal**
Osobní číslo: **H130181**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Postoj české společnosti k institutu pěstounské péče**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti náhradní rodinné péče, pěstounské péče v České republice a ve světě.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ARCHEROVÁ, C. Dítě v náhradní rodině. Praha: Portál, s.r.o., 2001. ISBN: 80-7178-578-4.

GABRIEL, Zbyněk, NOVÁK Tomáš. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

MATĚJČEK, Z. Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Praha: Portál, 1999. ISBN: 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Z. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002. ISBN: 80-7178-637-3.

NOŽÍŘOVÁ, Jana, Náhradní rodinná péče, Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-8613191-7.

ZEZULOVÁ, Dagmar, Pěstounská péče a adopce, Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

29. listopadu 2016

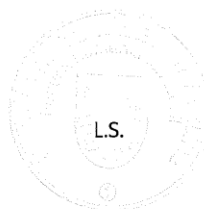
Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2017

Ve Zlíně dne 29. listopadu 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.4.2017

..... Balyzál

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou pěstounské péče, konkrétněji postojem české veřejnosti k ní. Teoretická část obsahuje celkem 3 kapitoly. První kapitola se zaměřuje všeobecně na náhradní rodinnou péči, popisuje vývoj tohoto institutu od starověkého Řecka a Říma až po současnost, dále představuje formy náhradní rodinné péče, jako je opatrovnictví, osvojení (adopci), pěstounství, poručenství a svěření dítěte do péče jiné osoby. V neposlední řadě nastiňuje právní legislativu, zabývající se touto problematikou. Druhá kapitola se již detailněji zaměřuje na pěstounskou péči, nabízí definice od různých autorů, a také věnuje pozornost SOS vesničkám a nejnovější formě NRP – Pěstounské péči na přechodnou dobu. Dále se snaží přiblížit celý proces zprostředkování pěstounské péče a vyplácení dávek pěstounům. Pro srovnání se v této kapitole také seznámíme se systémem pěstounské péče v zahraničí. Třetí a poslední kapitola je věnována aktuálním problémům, které se v pěstounské péči naskýtají. V praktické části práce pomocí dotazníkového šetření zjišťujeme postoj široké české veřejnosti k institutu pěstounské péče a pomocí dílčích výzkumných otázek se snažíme donutit respondenty nad touto problematikou uvažovat hlouběji.

Klíčová slova: Náhradní rodinná péče, pěstounská péče, opatrovnictví, osvojení, poručenství, SOS vesničky, dávky pěstounské péče.

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the issue of foster care, more specifically the attitude of the Czech society towards it. The theoretical part consists of 3 chapters. The first chapter focuses on the alternative family care, describes the development of this institute from ancient Greece to the present, and introduces the forms of alternative family care such as guardianship, adoption, foster care, and custody. Last but not least, this chapter outlines legal legislation in the Czech Republic. The second chapter focuses more on foster care, offers definitions by different authors and also focuses on SOS villages and the latest form of alternative family care - foster care for a temporary period. It also seeks to bring the whole process of foster care mediation and benefits to the fosters. For comparison, we will also take a closer look at the system of foster care abroad in this chapter. The third and final chapter is dedicated to current issues that occur in foster care. In the practical part of the thesis we find out the attitude of the wide Czech public towards the foster care institution and, through partial research questions, we are trying to make respondents consider this issue in depth.

Keywords: Alternative family care, foster care, Trusteeship, Adoption, Guardianship, SOS villages, foster benefits

Touto cestou bych rád poděkoval vedoucí své bakalářské práce Mgr. Elišce Suchánkové Ph.D. za její odborné vedení, cenné rady, ochotný přístup a pomoc při zpracovávání této práce. Dále bych chtěl poděkovat mé rodině za trpělivost a podporu během studia a také všem, kdo mi v tomto nelehkém období byli oporou.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	12
1.1 HISTORIE NRP NA ÚZEMÍ DNEŠNÍ ČESKÉ REPUBLIKY	13
1.2 FORMY NRP	16
1.3 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ NRP	18
2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	19
2.1 ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PP.....	22
2.2 DÁVKY PP.....	23
2.3 PP VE VYBRANÝCH ZAHRANIČNÍCH ZEMÍCH.....	25
2.3.1 PP na Slovensku.....	25
2.3.2 PP v Polsku	27
2.3.3 PP ve Velké Británii	28
3 AKTUÁLNÍ PROBLÉMY V OBLASTI PĚSTOUNSKÉ PÉČE	31
3.1 PŘIJETÍ ZNEVÝHODNĚNÉHO DÍTĚTE	31
3.2 FINANCOVÁNÍ PĚSTOUNŮ	32
3.3 DALŠÍ PROBLÉMY V OBLASTI PP	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	35
5 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	36
5.1 PŘEDVÝZKUM	36
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	36
5.3 VÝZKUMNÉ CÍLE	37
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	37
5.5 TECHNIKA SBĚRU DAT	38
5.6 PROCES SBĚRU DAT	39
6 ANALÝZA DAT.....	40
6.1 IDENTIFIKAČNÍ POLOŽKY	40
7 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT	47
7.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	50
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	52
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	55
SEZNAM GRAFŮ	56
SEZNAM TABULEK.....	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	58

ÚVOD

Výchova a péče o zdravý a příznivý vývoj dítěte je především povinností rodičů. Nastávají však situace, kdy se rodiče o své potomky nemohou, či nechtějí postarat a děti se tak ocitají v situaci, kdy jsou odkázány na pomoc v podobě náhradní výchovy a náhradních rodičů.

V takovém případě je pak dítě svěřeno do ústavní výchovy, která sice poskytne potřebnou střechu nad hlavou a prostředky pro vývoj a řádnou výchovu, nicméně tyto instituty zcela postrádají ono rodinné prostředí a nedodávají dítěti ten správný pocit domova. V listině základních práv a svobod je uvedeno, že každé dítě má právo na rodičovskou výchovu a péči; a jasně to vyplývá také ze zákona o rodině. Proto by mělo být každému dítěti umožněno vyrůstat v náhradní rodině. Nejčastějšími formami náhradní rodinné péče u nás jsou osvojení (adopce) a právě pěstounská péče, která nabízí příjemnou alternativu pro případ, kdy se dítě nedostane do rukou adoptivním rodičům, ať už ze zdravotních důvodů, vzhledem k jeho věku či etnickému původu, nebo pro adopci neudělili souhlas biologičtí rodiče.

Cílem mé práce je přiblížit široké české veřejnosti problematiku pěstounské péče a zjistit postoje, které vůči ní veřejnost zaujímá.

Tato práce je rozdělena do tří kapitol a podává logický a ucelený přehled nejen o problematice pěstounské péče, ale stručně popisuje také všeobecně náhradní rodinnou péči a všechny její formy. Také se ponoří do historie a přiblíží vývoj náhradní rodinné péče, potažmo pěstounské péče od starověkého Řecka a Říma až po současnost. Zaměří se také na legislativu, kterou upravuje právní řád ČR. Druhá kapitola je již podrobněji věnována pěstounské péči, popisuje vztah pěstounů ke svěřeným dětem a zabývá se také otázkou, co může samotné rodiče přinutit k tomu, stát se pěstouny. Dále je v této kapitole detailně popsán celý proces zprostředkování dítěte do péče, od podání oficiální žádosti, až po finální svěření dítěte do péče. Také stručně popisuje všech 5 typů dávek, a vysvětluje, kdy na ně mají pěstouni nárok. Pro lepší pochopení dané problematiky v širších souvislostech se tato kapitola zaměřuje také na některé zahraniční země, konkrétně Slovensko, Polsko a Velkou Británii. Poslední třetí kapitola je pak věnována aktuálním problémům, se kterými se v současné době můžeme v oblasti pěstounské péče setkat. Jedná se hlavně o kontroverzní přijetí dítěte s postižením a s tím spojené poskytování nedostatečných informací o jeho zdravotním stavu, dále zneužívání dávek pěstounské péče a v neposlední řadě zdlouhavá, nepružná a nejednotná spolupráce všech institucí v oblasti NRP.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Náhradní rodinná péče (dále jen NRP) je pojem, se kterým se můžeme v dnešní době setkat poměrně často. I přes tento fakt ovšem tento termín v našich podmínkách nezdomácněl natolik, aby byl širokou veřejností správně chápán a interpretován. Jak uvádí Nožířová (2012, s. 11), ani v příslušné odborné literatuře se tento termín mnohdy vůbec nevyskytuje, a tudíž nemůže být ani jednoznačně vymezen. Například v *Psychologickém slovníku* termín NRP nenalezneme, setkáme se zde pouze s pojmy již zcela konkrétními, jako je například osvojení. Náhradní rodinná péče je přitom institutem, který má nejen na našem území, ale i ve světě poměrně dlouhou a bohatou tradici. Náhradní rodinnou péčí se v České republice nerozumí pouze osvojení, ale rovněž další druhy a formy péče o nezletilé (Nožířová, 2012, s. 11). Ještě předtím, než se podrobněji seznámíme s historií NRP na našem území a rovněž s jejími formami, podívejme se nejprve na to, jak je tento termín definován jednotlivými autory v příslušné odborné literatuře:

Klimeš (in Nožířová, 2012, s. 11) definuje NRP jako souhrnné označení pro všechny druhy nekolektivní péče o děti, o které se z rozličných důvodů nemohou starat jejich biologičtí rodiče.

Matějček (1999, s. 31) uvádí, že NRP je formou péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. U nás se jedná zejména o adopci (osvojení) a pěstounskou péči.

Matoušek (2016, s. 107) ve *Slovníku sociální práce* náhradní rodinnou péči přímo nedefinuje, ale v souvislosti s ní zde uvádí termín „náhradní výchovná péče“. Tou se v ČR rozumí veškeré formy náhrady rodiny u dětí bez vlastního funkčního rodinného zázemí, tj. kojenecké ústavy, dětské domovy, diagnostické ústavy, výchovné ústavy, ústavní služby, pečovatelské rodiny (jimiž jsou rovněž „rodiny“ pečovatelek v SOS dětských vesničkách), osvojitelské rodiny, svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodičů (obvykle prarodičů či jiných příbuzných) a poručenství. Náhradní výchovná péče má v zásadě dvě formy – ústavní a rodinnou.

Průcha, Walterová a Mareš (2003, s. 132) v *Pedagogickém slovníku* uvádějí, že NRP nastává v případech, že dítě nemůže vyrůstat ve své přirozené rodině a tudíž zde v zájmu blaha dítěte zasahuje stát. Jde především o případy, kdy rodiče nejsou schopni či ochotni dítě vychovávat (dítě je z rodiny odebráno soudem), nebo dojde ke ztrátě rodičů (dítě osiří nebo je opuštěno).

Smolíková (2014, s. 9) hovoří o NRP jako o institutu, který poskytuje dětem bez rodiny nebo těm, které ve vlastní rodině vyrůstat nemohou, možnost přirozeného rodinného prostředí. NRP přitom může být poskytována v několika formách, kterými jsou osvojení, pěstounská péče, svěření do péče jiné osoby a poručenství (v případě, kdy poručník o dítě zároveň osobně pečuje).

1.1 Historie NRP na území dnešní České republiky

Historie náhradní rodinné péče je velmi bohatá a rozmanitá a svým způsobem je relativně úzce provázána s historií lidstva samého. Problematika opuštěných, osiřelých či nežádoucích dětí je stará jako lidstvo samo a určitým způsobem se s ní musely vypořádávat všechny civilizace (Smolíková, 2014, s. 14). V dřívějších dobách nebylo výjimkou například přijetí dítěte do rodiny za účelem získání levné pracovní síly. Prioritou tedy nebyl zájem dítěte, nýbrž zájem osvojitele. Takový postup je samozřejmě z dnešního úhlu pohledu velmi sporný a diskutabilní, ovšem v tehdejších dobách byl hodnocen jako adekvátní. Dalo by se říci, že hodnota dětského života byla velmi nízká, pokud vůbec nějaká. K uznání některých základních práv dítěte dochází až v období středověku (Nožířová, 2012, s. 27).

S institutem dnešní NRP se můžeme v rozličných podobách setkat již v historických epochách starého Řecka i Říma, tedy hluboko ve starověku. Například ve starořecké Spartě sirotci vyrůstali na státní náklady společně s ostatními dětmi, v Aténách byl ke každému sirotku jmenován poručník a výchova byla finančně zajištěna rovněž státem (Smolíková, 2014, s. 15). Ve starořímském právu platilo, že vztah mezi osvojitelem a osvojencem je podobný jako vztah rodičů s vlastním dítětem. Osvojiteli se ovšem mohli stát výhradně muži; podmínkou pro osvojení rovněž bylo, aby věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojencem činil minimálně 18 let (Nožířová, 2012, s. 27).

V období středověku přebírá monopolní postavení v oblasti péče o opuštěné děti církev, a to jak na našem území, tak rovněž v celé Evropě. Toto období je rovněž spjato se zakládáním prvních nalezinců a sirotčinců pro opuštěné děti. První útulek pro opuštěnou mládež byl založen již roku 335 v tehdejší Konstantinopoli (dnešní Istanbul na území Turecka). V roce 787 následovalo založení hospice pro nalezence v italském Miláně, roku 1041 byl založen první nalezinec na území dnešního Rakouska. V sousedním Německu bylo první podobné zařízení založeno na konci 13. století. Na našem území se založení prvního nalezince datuje až mnohem později, konkrétně do roku 1575, kdy byl tento typ zařízení zřízen v Praze (Smolíková, 2014, s. 17).

K velmi důležitým a zásadním změnám dochází v období 18. a 19. století, což je historické období spjaté mj. s rozvojem osvícenství. Tato historická epocha s sebou pochopitelně přinesla mnoho nových myšlenek a idejí, které se výrazným způsobem promítly rovněž do oblasti výchovy dětí. Mnozí významní myslitelé tehdejší doby, jakými byli například J. J. Rousseau či J. H. Pestalozzi, začali kritizovat hromadnou ústavní výchovu a místo ní začali prosazovat význam individuální péče uvnitř rodiny, případně její adekvátní náhradě. V těchto nových podmínkách již není kladen důraz pouze na přežití dítěte, ale rovněž na jeho řádnou výchovu, směřující ku prospěchu celé společnosti (Nožířová, 2012, s. 29).

V českých zemích se významným právním dokumentem v oblasti péče o děti stal tzv. *zemský zákon chudinský*, který vstoupil v platnost roku 1868. Tímto zákonem byla veřejná péče o opuštěné či osiřelé děti poskytována v rámci chudinské péče, a to v působnosti domovských obcí těchto dětí. V průběhu 19. století se rovněž začalo hlouběji diskutovat o problematice pěstounské péče. V této oblasti se významně angažoval například Vojtěch Franc, který se ve svém spise pojmenovaném *O nalezených v Čechách* zabýval řádnou a pečlivou výchovou opuštěných dětí. Ve stejném spise se V. Franc rovněž zamýšlel nad finanční motivací k pěstounství, jelikož velké množství pěstounek se v tehdejší době potýkalo s výraznou chudobou. Lze říci, že uvedená témata ani v dnešní době neztratila mnoho ze své aktuálnosti a naléhavosti (Nožířová, 2012, s. 29 – 30). I přes výše jmenovaná fakta ovšem oblast péče o opuštěné děti zůstávala na přelomu 19. a 20. století poměrně chaotická a nejednotná. Tato nejednotnost byla dána především koexistencí státních i soukromých zařízení, pečujících o osiřelé děti. Dalším problémem byla značná závislost těchto zařízení na charitativní činnosti různých dobročinných spolků, mnohdy náboženských. Velmi zásadní význam mělo z tohoto důvodu zřízení tzv. *sirotčího fondu*. Tento fond byl zřízen v rámci státní péče o opuštěné děti v roce 1902 a jeho úkolem bylo poskytování finančních příspěvků jednotlivým pěstounům (Smolíková, 2014, s. 26 – 27).

V roce 1918 dochází ke vzniku samostatného Československa. V nově vzniklém státě tvořil základní právní normu, upravující oblast NRP, *občanský zákoník*. Tento právní dokument, který byl v platnosti v letech 1918 až 1948, obsahoval jako základní prvek NRP institut poručenství. Hlavním úkolem tohoto institutu byla ochrana práv dítěte a zároveň péče o něj, a to prostřednictvím konkrétní fyzické osoby (Smolíková, 2014, s. 35 – 36). Pěstounská péče byla v meziválečném Československu upravena dvěma zákonnými normami: v první řadě šlo o již zmiňovaný *občanský zákoník*, který upravoval především vznik pěstounské péče a rovněž povinnosti pěstouna vůči svěřenému dítěti. Druhým zákonným dokumentem,

upravujícím tuto oblast, byl *zákon č. 256/1921 Sb. o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských*. Tento zákon upravoval trvalý pěstounský poměr nad dětmi mladšími 14 let. Pěstounem se mohla stát jak individuální fyzická osoba, tak i ústavní zařízení (například sirotčinec, útulek či dětský domov). Pěstoun byl povinen o dítě řádně pečovat a poskytovat mu výživu i výchovu. Dodržování těchto povinností bylo kontrolováno poručenským soudem (Smolíková, 2014, s. 38 – 39). Pokud jde o institut osvojení (adopci), můžeme za první jednotnou právní normu v této oblasti považovat *zákon č. 56/1928 Sb. o osvojení*. Pokud ovšem srovnáme tento dokument s dnešní právní úpravou, zjistíme, že osvojení bylo v tehdejší době chápáno zcela jinak. Zákon totiž kladl důraz především na nalezení vhodného dědice pro osvojitele. Osvojitelem se mohla stát pouze osoba starší 40 let, která neměla vlastní děti. Z těchto faktů lze vyčíst, že se jednalo spíše o jakousi formu smluvního vztahu mezi osvojitelem a osvojeným. Zákon nekladal zvláštní důraz na vytvoření vhodného rodinného prostředí ani řádnou výchovu dítěte, což je v poměrně příkrém kontrastu se současným chápáním institutu osvojení (Nožířová, 2012, s. 31).

Po 2. světové válce dochází k převratným změnám ve společnosti. V roce totiž 1948 došlo k převzetí moci komunisty, což mělo za následek mj. opuštění dosavadní zavedené koncepce v oblasti péče o opuštěné a osiřelé děti. Nově zřízený systém v rámci celospolečenských změn přistoupil k upřednostnění kolektivní péče před individuální péčí v rodině (Nožířová, 2012, s. 32). Přednost ústavní péče před náhradní rodinnou péčí byla dokonce zakotvena v zákoně – konkrétně se jednalo o *zákon č. 69/1952 Sb. o sociálně právní ochraně mládeže*. Dalším důležitým zákonem, mající podstatný dopad na oblast NRP, se *stal zákon č. 266/1949 Sb. o právu rodinném*. Důsledkem těchto obsáhlých změn byla úplná destrukce stávajícího systému, spojená mj. se zánikem institutu pěstounské péče (Smolíková, 2014, s. 48). Platnost výše jmenovaných zákonů ovšem neměla příliš dlouhého trvání; oba byly zrušeny již počátkem 60. let přijetím *zákona č. 94/1963 Sb. o rodině*, který mj. nově upravoval oblast osvojení, poručenství a opatrovnictví (MPSV, © 2009). Zákon zůstal v platnosti až do konce roku 2013, kdy byl zrušen v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku. K dalšímu důležitému kroku došlo na začátku 70. let, kdy byl přijat *zákon č. 50/1973 Sb. o pěstounské péči*. Tento krok byl velmi důležitý především z toho důvodu, že po více než dvaceti letech došlo k opětovnému zavedení institutu pěstounské péče do československého právního řádu. Jak uvádí Smolíková (2014, s. 52), zákon o pěstounské péči obsahoval nejen příslušnou právní úpravu pěstounské péče, ale rovněž úpravu nároků na hmotné zabezpečení dítěte i pečující osoby. Účelem zákona bylo vytvoření všestranných

podmínek pro výchovu a zdravý rozvoj dítěte. V souvislosti s vývojem NRP v období čtyřicet let trvajících komunistického režimu je nutno zmínit i vznik tzv. SOS dětských vesniček. Založení první takové vesničky se datuje do roku 1970. Další SOS vesničky následně vznikaly až do poloviny 70. let, kdy ovšem tehdejší politický vývoj spojený s tzv. normalizací tuto pokrokovou iniciativu ukončil. Myšlenka tohoto druhu péče o opuštěné děti ovšem přetrvala a v nových společenských podmínkách po roce 1989 opět našla své uplatnění. V současné době se tudíž na území ČR nacházejí tři dětské vesničky, konkrétně v Brně, Chvalčově a Karlových Varech (SOS dětské vesničky, © 2016).

V důsledku sametové revoluce v listopadu roku 1989 došlo k zásadní proměně celé společnosti. Tyto společenské změny se pochopitelně promítly rovněž do oblasti NRP. Mimo již zmiňovaného obnovení SOS dětských vesniček bylo důležitou změnou, časově spadající do 90. let, upřednostnění náhradní rodinné péče před kolektivní ústavní výchovou. Tato zásadní změna byla vtělena do již zmiňovaného zákona o rodině. Tento zákon byl dále novelizován několika podstatnými změnami, jako bylo například zakotvení tzv. rodičovské zodpovědnosti nebo definicí sociálně-právní ochrany dítěte (Smolíková, 2014, s. 58). Velmi důležitým mezníkem se stalo na přelomu tisíciletí přijetí *zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí*, který vstoupil v platnost v roce 2000. Přijetím tohoto zákona byl mj. zrušen původní zákon o pěstounské péči, pocházející ze 70. let. V roce 2006 došlo novelizací zákona o sociálně-právní ochraně dětí k zavedení zcela nového institutu, nazvaného pěstounská péče na přechodnou dobu. K zatím posledním důležitým změnám došlo v souvislosti s přijetím *zákona 89/2012 Sb., tedy nového občanského zákoníku*, který nabyl účinnosti počátkem roku 2014. Rodinnému právu je v občanském zákoníku věnována celá druhá část. Přijetím tohoto právního dokumentu zároveň došlo ke zrušení původního zákona o rodině, pocházejícího z počátku 60. let.

1.2 Formy NRP

Podle již zmiňovaného *nového občanského zákoníku* můžeme rozlišit celkem pět forem NRP. V abecedním pořadí se jedná se o *opatrovnictví*, *osvojení (adopci)*, *pěstounství*, *poručenství* a *svěření dítěte do péče jiné osoby*. Zákon rovněž upravuje *ústavní výchovu*, která ovšem mezi jednotlivé formy NRP nepatří; z tohoto důvodu se jí v této bakalářské práci nebudeme dále zabývat.

Opatrovnictví je nařízeno soudem v případě, kdy hrozí střet zájmů dítěte se zájmy jiné osoby. Opatrovník je jmenován v případech, kdy zákonný zástupce dítěte dostatečně nehájí jeho

zájmy nebo v případech, je-li toto jmenování potřebné. Pro opatrovnictví platí stejná práva a povinnosti jako pro oblast poručenství.

Osvojení (adopce) je přijetí cizího dítěte za vlastní. Mezi rodiči a osvojeným dítětem tedy vzniká obdobný vztah jako v případě narození dítěte; zároveň s tím zaniká příbuzenský poměr mezi osvojovaným a jeho původní rodinou. Dítě se tedy okamžikem osvojení stává příbuzným svých nových rodičů se všemi právními důsledky, což se týká například získání nového příjmení či nabytí dědických práv (Sychrová, 2015, s. 9). Mezi osvojitelem a osvojovaným musí být dostatečný věkový rozdíl, zpravidla ne menší než šestnáct let. Dosáhlo-li osvojované dítě věku dvanácti let, je třeba jeho souhlasu s osvojením; v případě, nedosáhlo-li dítě tohoto věku, dává souhlas k osvojení jeho opatrovník. Osvojení může být i tzv. utajené, tzn. neuvedení původu dítěte; po dosažení hranice plnoletosti v osmnácti letech věku má dítě ovšem právo nahlížet do svého osvojovacího spisu. Osvojení může být na návrh osvojitele či osvojence zrušeno, nejdéle však do tří let od osvojení. Zákon rovněž upravuje možnost osvojení zletilého jedince. Osvojení je v současné době nejčastěji realizovanou formou NRP v České republice (Gabriel a Novák, 2008, s. 42).

Pěstounství je rozhodnutím soudu uloženo v případě, že o dítě nemůže řádným způsobem pečovat žádný z jeho rodičů nebo poručník. Pěstounská péče má dle zákona přednost před ústavní péčí. Pěstoun o dítě řádně pečuje, ovšem nestává se jeho zákonným zástupcem; rovněž k dítěti nemá vyživovací povinnost, která i nadále zůstává rodičům. Rodiče mají ze zákona rovněž právo na pravidelný osobní styk s dítětem (Sychrová, 2015, s. 11). Jak už bylo zmíněno výše, v roce 2006 vznikla v České republice nová možnost tzv. pěstounské péče na přechodnou dobu, trvající nejdéle jeden rok. Další variantou pěstounství je umístění dítěte do SOS dětských vesniček. Pravidelnou kontrolu pěstounů provádí orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Pěstounství je podrobně upraveno rovněž v *zákoně č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí*.

Poručenství je dle zákona soudem nařízeno v případech, není-li zde žádný z rodičů, který má a vůči dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Poručník má vůči dítěti stejná práva jako rodič, ovšem nemá vyživovací povinnost. Kontrolu nad poručníky vykonává soud.

Svěření do péče jiné osoby je soudem uloženo v případech, nemůže-li o dítě řádně pečovat žádný z jeho rodičů nebo poručník. Tato forma NRP nenahrazuje pěstounskou péči; dítě je ve většině případů svěřováno do péče příbuzných či blízkých známých jeho rodičů.

Konkrétní práva a povinnosti těchto osob vůči dítěti podrobněji stanovuje soud. Důvodem pro přistoupení k této formě NRP může být například výkon trestu rodičů, jejich onemocnění nebo pobyt v cizině (Sychrová, 2015, s. 13).

1.3 Legislativní ukotvení NRP

Jak už bylo částečně naznačeno v předchozích částech textu, NRP je v České republice v současné době upravena především dvěma zákony: *zákonem č. 89/2012 Sb. (občanský zákoník)* a *zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí*.

Zákon č. 89/2012 Sb. (občanský zákoník) byl přijat v roce 2012 a účinnosti nabyl dne 1. ledna 2014. Zákon se skládá z pěti částí. Pro naši práci je nejdůležitější část druhá, která se nazývá *Rodinné právo*. Tato část se skládá ze tří jednotlivých hlav. Ve druhé hlavě se nachází příslušná právní úprava a podrobnosti institutu *osvojení* (§ 794 až § 854). Třetí hlava podrobně popisuje zbývající formy NRP, konkrétně *poručenství*, *opatrovnictví*, *pěstounství* a *svěření dítěte do péče jiné osoby* (§ 928 až § 970).

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí byl přijat na konci roku 1999 a účinnosti nabyl dne 1. dubna 2000. Zákon je poměrně obsáhlý, skládá se celkem z jedenácti částí. Obsahuje mj. základní ustanovení sociálně-právní ochrany dětí (dále jen SPO) a rovněž její základní opatření. V dalších částech se rovněž věnuje orgánům SPO nebo inspekci jejího poskytování. Pro tuto bakalářskou práci je ovšem nejdůležitější pátá část tohoto zákona, nazvaná *Pěstounská péče* (dále jen PP). Tato část se dále člení do tří hlav. První hlava vymezuje práva a povinnosti pěstounů, dohodu o výkonu PP a systém státního příspěvku na výkon PP. Ve druhé hlavě nalezneme výčet jednotlivých dávek v oblasti PP. Třetí hlava upravuje tzv. společná ustanovení, do kterých se řadí mj. okruh oprávněných příjemců dávek PP, vznik a zánik nároku na dávku PP či způsob její výplaty.

2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Jak už bylo řečeno v předcházející kapitole, pěstounská péče (dále jen PP) je jednou z forem NRP. Kolouchová a Matějček (2002, s. 16) uvádějí, že pěstounská péče je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte a rovněž přiměřenou odměnu lidem, kteří se tohoto dítěte ujali; jediným a rozhodujícím činitelem je zde zájem dítěte. Svazek dítěte s pěstouny je podstatně volnější, než je tomu v případě osvojení. Pěstounská péče oficiálně končí dovršením 18 let věku dítěte, ovšem ve funkčních pěstounských rodinách děti mnohdy zůstávají do doby, než dostudují, získají zaměstnání a osamostatní se (Sobotková a Očenášková, 2013, s. 11).

Pěstounská péče je institutem dočasným; má přednost před ústavní výchovou a přistupuje se k ní v případech, kdy o dítě nemohou osobně pečovat jeho rodiče ani poručník. Dítě je svěřeno do PP rozhodnutím soudu, a to po dobu trvání překážky, která brání rodičům dítěte v péči o něj (například pobyt v nemocnici, výkon trestu apod.). Soud může rovněž stanovit výkon PP na dobu neurčitou, ovšem dle § 959 občanského zákoníku mohou rodiče požadovat dítě zpět do své péče. V zákoně je zároveň kladen důraz na zachování již existujících vazeb mezi dítětem a jeho rodiči. V praxi to znamená například právo rodičů na pravidelný osobní kontakt s dítětem nebo právo na informace o dítěti. Pokud jde o okruh potencionálních pěstounů, dítě může být svěřeno buď do péče samostatné fyzické osoby, nebo do společné péče pěstounů - manželů; v případě smrti jednoho z manželů se pěstounství automaticky převádí na pozůstalého manžela. Dítě nelze svěřit do péče nesezdanému páru nebo osobám, žijícím v registrovaném partnerství. Povinností pěstounů je především osobní péče o dítě a přiměřený výkon práv a povinností rodičů. Pěstouni však nemají vůči dítěti vyživovací povinnost; ta i nadále zůstává rodičům. Pěstoun je ovšem povinen informovat rodiče dítěte o všech podstatných záležitostech (například v souvislosti s vývojem dítěte, jeho školním prospěchem aj.). Pěstoun rozhodně nesmí bránit styku a vztahu dítěte s jeho rodiči; naopak je povinen zachovávat a dále rozvíjet vztahy dítěte s rodiči (Smolíková, 2014, s. 59-60).

Shrme-li fakta, uvedená v předchozím odstavci, nabízí se otázka, zda se role pěstounů vůči svěřenému dítěti omezuje pouze na péči o něj, nebo by se tato role měla více přibližovat pozici vlastních rodičů dítěte. Sobotková a Očenášková (2013, s. 16 – 17), v této souvislosti uvádějí, že v současné době se po vzoru některých západních zemí (především Velké Británie aj.), začíná stále silněji prosazovat představa, že pěstouni by se neměli stavět do

pozice rodičů, protože ty má dítě jen jedny. Na práva biologických rodičů je tedy kladen poměrně značný důraz; pěstouni by si tudíž neměli na dítě činit přílišné nároky. Tomuto pohledu odpovídá i současná právní úprava, kde se v souvislosti s pěstouny výslovně hovoří o tzv. osobě pečující. To je ovšem poněkud problematické, protože samotná péče o dítě se může omezit pouze na zabezpečení základních životních potřeb (hygienu, ošacení, stravování apod.). Dítě ovšem potřebuje mnohem více, mj. řádnou a svědomitou výchovu, lásku, pocit jistoty či bezpečí a mnohé další. Pokud biologičtí rodiče dítěte nejsou schopni tyto požadavky naplňovat, otevírá se zde prostor pro roli dlouhodobých pěstounů. Ti mohou v podobných případech co nejvíce zastupovat úlohu rodičů a poskytovat dítěti to, co aktuálně nejvíce potřebuje.

O výše uvedených úvahách lze samozřejmě široce polemizovat; je k důkladnému zvážení, do jaké míry by se měla úloha pěstounů přibližovat roli skutečných rodičů dítěte. Ať už pohlédneme na úlohu pěstounů jakkoliv, musíme si položit rovněž otázku, jaká je vlastně motivace žadatelů pro přijetí dítěte do pěstounské péče. Zezulová (2012, s. 18) uvádí, že důvodů může být celá řada. Podle této autorky existuje motivů k přijetí dítěte do PP mnohem více, než pouze touha mít dítě; může se tedy jednat například o přání získat sourozence pro své vlastní dítě či snahu získat dítě do péče v případě, kdy dojde k úmrtí dítěte v rodině. Nijak neobvyklá není ani volba pěstounství motivovaná adopcí; k takovému rozhodnutí dochází především tehdy, pokud žadatelé nechtějí několik let čekat na dítě vhodné pro osvojení, a rozhodnou se tedy pro pěstounskou péči. V těchto případech se nezřídka objevuje mnohdy silná touha dítě vlastnit a očekávat od něj naplnění svých vlastních cílů a potřeb, což ovšem může vztahy mezi pěstouny a dítětem poněkud zkomplikovat.

Hovoříme-li o vztazích mezi pěstouny a dětmi, nelze se vyhnout ani otázce, jaký potenciaální okruh dětí je vhodný pro pěstounskou péči, případně jaké děti do ní bývají umisťovány. Touto problematikou se u nás zabýval například Zdeněk Matějček. Ten ve své knize *Osvojení a pěstounská péče* uvádí, že dětmi vhodnými pro pěstounskou péči jsou zpravidla opuštěné děti, vyžadující nejen trvalou individuální péči, ale i dlouhodobou výchovu v náhradní rodině. Ve většině případů se jedná o děti s nejrůznějšími zdravotními či psychomotorickými problémy, děti starší, skupiny sourozenců nebo děti jiného etnika. Přijmout do pěstounské péče například dítě s postižením, případně dítě jiné národnosti, je přitom úkol velmi náročný. Podobný závazek totiž vyžaduje od budoucích pěstounů především znalost problematiky daného dítěte, ale rovněž odhodlání a trpělivost (Kolouchová a Matějček, 2002, s. 19). Rovněž psychický stav těchto dětí není mnohdy

ideální; hodně dětí, přijatých do pěstounské péče, prožilo v minulosti psychickou bolest. To vše mnohdy staví pěstouny i děti do složitých situací, se kterými je třeba se citlivě vyrovnat (Archerová, 2001, s. 15).

Výše uvedená fakta dokazují, že budování vztahu a vzájemného soužití mezi pěstouny a dítětem je mnohdy velmi náročný úkol. I přes tyto obtíže ovšem počet dětí, umístěných a žijících v ČR do pěstounské péče, pozvolna narůstá, což dokazují pravidelné *roční výkazy o sociálně právní ochraně dětí*, které jsou vydávány Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV). Po bližším nahlédnutí do těchto dokumentů zjistíme, že například v roce 2010 bylo v České republice evidováno celkem 7021 dětí, žijících v pěstounských rodinách. O dva roky později, konkrétně v roce 2012, tento počet vzrostl již na 7651 dětí. V roce 2015 pak počet dětí v pěstounské péči činil 10 380, z čehož je patrný poměrně významný nárůst (MPSV, © 2009).

Sychrová (2015, s. 12) v souvislosti s pěstounskou péčí uvádí, že v současné době je v ČR nejvíce rozšířena a využívána její klasická a dlouhodobá varianta, kterou jsme si podrobněji popsali výše. Tato varianta PP je nejrozšířenější, ovšem zdaleka ne jediná. Od roku 2006 nově vznikla možnost *pěstounské péče na přechodnou dobu*, která může trvat nejdéle rok. Specifickou variantou v oblasti PP jsou *SOS dětské vesničky*, které jsou tvořeny tzv. sourozeneckými skupinami.

A. Pěstounská péče na přechodnou dobu

Institut pěstounské péče na přechodnou dobu byl do našeho právního řádu zaveden v roce 2006 novelizací *zákona o sociálně-právní ochraně dětí*. O této variantě PP se hovoří rovněž jako o profesionální pěstounské péči. Sobotková a Očenášková (2014, s. 28) uvádějí, že do zákona se tato varianta PP dostala především v důsledku snahy o vytvoření nové a krátkodobé formy péče o děti, které se ocitnou mimo vlastní rodinu. Od svého zavedení bylo ovšem toto nové zákonné ustanovení poměrně nejasné a prakticky nepoužívané. K přesnějšímu vymezení PP na přechodnou dobu došlo až v důsledku další novelizace příslušného zákona v roce 2013. Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle 1 rok; pokud bylo stejnému pěstounovi postupně svěřeno několik sourozenců, časová lhůta se počítá od doby svěřeni posledního z nich. Jednou za tři měsíce soud přezkoumává, zda důvody pro pokračování péče i nadále trvají. V důsledku svého časového ohraničení a omezení je tato varianta PP poměrně náročná. Pěstoun by si neměl k dítěti vytvářet příliš silnou citovou vazbu, jelikož jej nebude mít ve své péči déle než rok (Smolíková, 2014, s.

62). Dle *výkazu o sociálně-právní ochraně dětí* bylo k 31. prosinci 2015 v pěstounské péči na přechodnou dobu umístěno celkem 543 dětí (MPSV, © 2009).

B. SOS dětské vesničky

SOS dětské vesničky patří k významným nestátním neziskovým organizacím. Toto sdružení mj. pomáhá týraným a zanedbávaným dětem, pracuje se sociálně vyloučenými rodinami a podporuje preventivní, krizovou, pěstounskou i následnou péči o děti, které jsou buď bezprostředně ohroženy ztrátou rodiny, nebo o rodinu již přišly. Pro účely naší práce je ovšem nejdůležitější částí aktivit této organizace poskytování pěstounské péče v jednotlivých dětských vesničkách. V ČR nalezneme tři tyto vesničky, které dohromady disponují celkem 31 rodinnými domky určenými pro pěstounské rodiny s větším počtem dětí v péči. Organizace poskytuje širokou škálu služeb pro pěstounské rodiny; rovněž uzavírá dohody o výkonu PP s pěstouny, žijícími mimo jednotlivé vesničky. Všem pěstounům je poskytováno psychologické i pedagogické poradenství. V roce 2015 byly přímo v dětských vesničkách poskytovány služby rodinám s celkem 73 dětmi, mimo tyto vesničky pak byla podpora poskytována pěstounům, starajícím se o 51 dětí (SOS dětské vesničky, © 2016). Jedná se o specifickou formu pěstounské péče, kdy se tzv. „matka – pěstounka“ stará za pomoci dalších odborníků o děti, svěřené do pěstounské péče. Většinou se jedná o sourozenecké skupiny; u jedné pěstounky obvykle žije okolo šesti dětí (Sychrová, 2015, s. 13).

2.1 Zprostředkování PP

Rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče předchází řada dílčích kroků a činností, uskutečňovaných nejprve žadateli o svěřením dítěte. Následně, po oficiálním podání žádosti o svěřením dítěte, vstupují do procesu zprostředkování rovněž příslušné státní instituce – orgán sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD), krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností a soudy. Zprostředkování PP je podrobně upraveno v *zákoně o sociálně-právní ochraně dětí*.

Prvotní úvahy o přijetí dítěte do pěstounské péče mohou být mnohdy dlouhodobou záležitostí. Někteří žadatelé o zprostředkování PP uvažovali o přijetí dítěte do péče ještě před narozením svých vlastních dětí, ovšem založení vlastní rodiny pro ně bylo prioritou. Teprve poté, co vlastní děti žadatelů alespoň částečně odrostly, přicházejí tyto osoby na příslušný úřad a podávají žádost o zprostředkování PP. Žadatelé o toto zprostředkování bývají často

velmi dobře informováni a o danou problematiku se dlouhodobě zajímají. Jejich motivem pro přijetí dítěte do své péče může být touha pomoci dalšímu dítěti, rozšíření vlastní rodiny nebo touha ukázat dětem z dětských domovů i jinou, rodinnou formu života (Nožířová, 2012, s. 39).

Podáním oficiální žádosti o zprostředkování PP se rozbíhá proces správního řízení. Toto zprostředkování se provádí na žádost fyzické osoby, která má zájem přijmout dítě do pěstounské péče. Žádost o zprostředkování se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností a podat ji může fyzická osoba, která je občanem ČR a zároveň zde trvale pobývá (cizinci mohou žádost podat pouze v případě, že mají v ČR povolen trvalý pobyt). V tomto okamžiku je úkolem obecních úřadů s rozšířenou působností založení spisové dokumentace žadatelů, do které jsou shromážděny potřebné doklady pro zprostředkování PP. Obecní úřady s rozšířenou působností rovněž zakládají a vedou spisovou dokumentaci dětí, pro které je třeba zprostředkovat pěstounskou péči. Takto shromážděná dokumentace je následně postoupena příslušnému krajskému úřadu, který na jejím základě provede odborné posouzení žadatelů i dětí. Krajský úřad vede evidenci dětí, vhodných pro přijetí do PP; rovněž eviduje databázi žadatelů o zprostředkování PP. Tato evidence je vedena na základě aktivního vyhledávání dětí, vhodných pro pěstounskou péči a rovněž fyzických osob vhodných pro to, aby se staly pěstouny; toto vyhledávání spadá dle zákona výlučně do kompetencí OSPOD. Vybere-li krajský úřad ze své evidence vhodné dítě a přidělí jej k vhodnému žadateli, je povinen tuto skutečnost neprodleně oznámit zvolenému žadateli; tento žadatel má následně právo seznámit se s vybraným dítětem a rovněž může podat žádost o svěřeni dítěte do předpěstounské péče. O konečném svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud (MPSV, © 2009).

2.2 Dávky PP

Průběh pěstounské péče je v současné době zajišťován poskytováním jednotlivých typů dávek. Tyto dávky byly až do konce kalendářního roku 2012 součástí tzv. druhého pilíře sociálního zabezpečení – státní sociální podpory. S účinností od 1. ledna 2013 bylo celé spektrum dávek PP převedeno do *zákona o sociálně-právní ochraně dětí*. Tento zákon v současné době rozlišuje celkem pět typů dávek PP. V abecedním pořadí se jedná o *odměnu pěstouna*, *příspěvek na úhradu potřeb dítěte*, *příspěvek na zakoupení motorového vozidla*, *příspěvek při převzetí dítěte* a *příspěvek při ukončení pěstounské péče*. Jednotlivé dávky jsou vypláceny krajskou pobočkou Úřadu práce ČR, která je příslušná k rozhodování o dávkách.

Odměna pěstouna je opakovanou dávkou, na kterou má nárok osoba pečující i tzv. osoba v evidenci (osoba pečující o dítě i po dosažení zletilosti, pokud má toto dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte). Výše odměny je stanovena výší částky životního minima jednotlivce za každé svěřené dítě (Krebs, 2015, s. 296). Pečuje-li pěstoun minimálně o tři svěřené děti nebo o jedno svěřené dítě, které je závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II – IV, činí výše odměny pěstouna 5,5 násobek životního minima; za každé další svěřené dítě se odměna dále zvyšuje.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je opakovaným typem dávky. Nárok vzniká nezletilému a nezaopatřenému dítěti, svěřenému do PP. Dle Krebse (2015, s. 295) je nárok na dávku zachován i po dosažení zletilosti dítěte, ale pouze za předpokladu, že dítě zůstalo i nadále nezaopatřené a sdílí společnou domácnost s bývalým pěstounem. Příspěvek je ovšem vyplácen nejdéle do 26 let věku. Výše příspěvku za kalendářní měsíc je odstupňována dle věku dítěte následovně:

Děti do 6 let – 4 500 Kč,

děti od 6 do 12 let – 5 500 Kč,

děti ve věku od 12 do 18 let – 6 350 Kč,

děti ve věku od 18 do 26 let – 6 600 Kč.

V případech, kdy je dítě závislé na péči jiné fyzické osoby ve stupni I – IV, se výše příspěvku dále zvyšuje.

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla je dávkou, která se může v průběhu PP opakovat, ale pouze za splnění zákonem stanovených podmínek. Nárok na tento typ příspěvku má pěstoun pečující minimálně o čtyři svěřené děti, nesmí ovšem zakoupené vozidlo používat k vlastní výdělečné činnosti. Výše příspěvku činí 70 % pořizovací ceny vozidla, maximálně však do výše 100 000 Kč (Kaczor, 2015, s. 173).

Příspěvek při převzetí dítěte je jednorázovou dávkou, která je pěstounům vyplácena při převzetí dítěte do PP. Dle Kaczora (2015, s. 171) je účelem této dávky pokrytí jednorázových nákladů, spojených s převzetím dítěte (oblečení, obutí, hygienické potřeby aj.). Výše příspěvku je odstupňována dle věku dítěte následovně:

Děti do 6 let – 8 000 Kč,

děti od 6 do 12 let – 9 000 Kč,

děti od 12 do 18 let – 10 000 Kč.

Příspěvek při ukončení pěstounské péče je poskytován osobám (dětem), kterým z důvodu dosažení zletilosti končí pěstounská péče. Příspěvek je vyplácen jednorázově a jeho výše činí 25 000 Kč (Krebs, 2015, s. 296).

2.3 PP ve vybraných zahraničních zemích

Až doposud jsme hovořili o vzniku, průběhu a podmínkách pěstounské péče výhradně na území České republiky. Pro lepší pochopení dané problematiky v širších souvislostech je důležité podniknout alespoň stručný exkurs, mapující poskytování PP také v dalších zemích. V následujících podkapitolách se proto blíže seznámíme se systémem pěstounské péče na Slovensku, Polsku a Velké Británii. Jmenované země byly zvoleny z rozličných důvodů. V případě Slovenska a Polska je to nepochybně jejich geografická, jazyková a kulturní blízkost vůči České republice; v případě Slovenska je tato podobnost navíc umocněna faktem, že až do roku 1993 tvořilo společně s ČR jeden státní celek. Pokud jde o Velkou Británii, pěstounská péče má v této západoevropské zemi dlouhou a bohatou tradici a v současné době je zde tato forma péče stále populárnější (Novák, 2013, s. 85). Stejný autor rovněž uvádí, že ve všech výše jmenovaných zemích se podobně jako v ČR stále více ustupuje od kolektivního způsobu ústavní výchovy ve prospěch náhradní rodinné péče.

2.3.1 PP na Slovensku

Jak už bylo zmíněno, Slovensko bylo až do roku 1993 součástí Československa. Z tohoto důvodu byl vývoj péče o opuštěné děti na Slovensku po dlouhá léta naprosto shodný s českým. Po vzniku samostatného Slovenska začíná podobně jako u nás docházet k postupnému odklonu od dříve preferované kolektivní formy ústavní výchovy. Tento fakt se v průběhu 90. let projevil například v postupné proměně dětských domovů, které se snažily přiblížit rodinnému prostředí přeměnou na provoz v tzv. buňkách, bytech či rodinách, ve kterých obvykle žilo 10 – 12 dětí (Roháček a Matej in Novák, 2013, s. 113). V důsledku této postupné transformace se tudíž na Slovensku v roce 2007 nenacházely již prakticky žádné internátní dětské domovy. Od roku 2009 se poté v souladu s novou právní úpravou dětské domovy zřizují jako tzv. „domovy dětí“ nebo „centra dětí“. Domovem dětí se zde rozumí zařízení, ve kterém děti žijí v profesionálních rodinách nebo samostatných skupinách (do 10 osob) výhradně v rodinných domcích či bytech. Centra dětí jsou o něco větší, obvykle se jedná o objekty s kapacitou do 40 osob (Novák, 2013, s. 114).

V rámci transformace náhradní rodinné péče na Slovensku je nutno zmínit rovněž zavedení institutu tzv. profesionálního rodičovství. Počátky této formy péče o děti je možno vysledovat do první poloviny 90. let, kdy bylo profesionální rodičovství zamýšleno jako jedna z forem péče uvnitř dětských domovů. Tato myšlenka ovšem relativně brzy narazila na určité obtíže, jelikož zaměstnávání profesionálních rodičů, ležících na bedrech dětských domovů, znamenalo pro tyto instituce nadměrné finanční zatížení. I přes tyto problémy ovšem počet profesionálních rodin postupně narůstal: například v roce 1999 působilo na území Slovenska pouze 39 takových rodin, ovšem o jedenáct let později, konkrétně v roce 2010, tento počet vzrostl již na 514 rodin. I přes tento patrný nárůst je ovšem podíl dětí, žijících v profesionálních rodinách, vzhledem k celkovému počtu všech dětí v dětských domovech poměrně nízký (Novák, 2013, s. 117 – 118).

Současný systém NRP na Slovensku vychází především ze zákona o rodině, který je v platnosti od roku 2005. Podobně jako v ČR, rovněž slovenská právní úprava upřednostňuje NRP před ústavní péčí. Slovenský zákon o rodině aktuálně upravuje celkem čtyři formy NRP: *osvojení, pěstounskou péči, svěřeni nezletilého dítěte do osobní péče fyzické osoby a poručenství* (Novák, 2013, s. 126).

Pěstounská péče jako jedna z forem NRP je vedle již zmiňovaného zákona o rodině upravena také zákonem o sociálně-právní ochraně dětí a sociální kuratele, pocházejícího rovněž z roku 2005. Tento zákon podobně jako jeho česká obdoba podrobně upravuje proces zprostředkování PP příslušnými orgány a subjekty. Dítě do pěstounské péče lze svěřit fyzické osobě, která má zájem stát se pěstounem a splňuje podmínky a předpoklady stanovené zákonem. Pěstounem se může stát výhradně fyzická osoba s trvalým pobytem na území Slovenska, mající plnou právní, osobnostní, zdravotní a morální způsobilost. Nezletilé dítě lze svěřit rovněž do společné pěstounské péče manželům. Pěstoun je dle zákona povinen osobně pečovat o dítě ve stejném rozsahu jako rodiče. Rodiče v průběhu PP vykonávají svá rodičovská práva a povinnosti pouze v rozsahu, v jakém nepatří pěstounovi. O konečném svěřeni dítěte do PP rozhoduje soud, který může před vydáním konečného rozhodnutí umístit dítě do dočasné péče osobě, která má zájem stát se pěstounem; soud rovněž vymezuje rozsah práv a povinností pěstouna vůči nezletilému dítěti a stanovuje vyživovací povinnost rodičům dítěte (Novák, 2013, s. 155).

2.3.2 PP v Polsku

Vývoj systému péče o opuštěné děti v Polsku je spjat s historickým vývojem této středoevropské země. V důsledku druhé světové války, během které utrpělo Polsko milionové oběti, se objevila naléhavá potřeba postarat se o velké množství válečných sirotek a dětí bez přístřeší. Tím byly položeny základy systému péče o opuštěné děti, který v prakticky nezměněné podobě přetrval až do roku 1990. Tento systém se podobně jako v Československu vyznačoval především vznikem a existencí mnoha dětských domovů, poskytujících hromadnou ústavní péči velkému množství dětí. Po pádu komunistického režimu v Polsku koncem 80. let se ovšem v oblasti péče o opuštěné děti poměrně dlouhou dobu nic významného neudálo, jelikož přednost měly jiné palčivé sociální problémy. Tato strnulost měla mj. za následek, že ještě koncem tisíciletí žilo na území Polska v dětských domovech okolo 70 tisíc dětí. Pozvolna ovšem začalo docházet ke změnám, majících podobu například rozčleňování velkokapacitních dětských domovů do menších domovů tzv. „rodinného typu“, ve kterých děti vyrůstaly v malých skupinkách. Ve stejné době dochází rovněž k pozvolnému rozšiřování pěstounství; například v roce 1999 žilo v Polsku v jednotlivých pěstounských rodinách již 50 tisíc dětí (Novák, 2013, s. 178 – 179).

V současnosti je NRP v Polsku upravena zákonem o podpoře rodiny a systému náhradní rodinné péče, který vstoupil v platnost počátkem roku 2012. Tento zákon svým přijetím sjednotil dříve velmi roztržitou úpravu systému NRP. Problematika náhradní rodinné péče je tudíž v současné době komplexně upravena jedním právním dokumentem, což má pozitivní dopad na přehlednost a efektivitu celého systému. Zákon upravuje dvě základní formy NRP – *pěstounskou péči* a *osvojení* (Novák, 2013, s. 210).

Pěstounská péče je aktuálně hlavním pilířem NRP v Polsku, což dokládá fakt, že v roce 2010 se v pěstounské péči nacházelo přes 60 tisíc dětí. Aktuální právní úprava rozlišuje celkem pět typů PP. Konkrétně se jedná o *příbuzenskou pěstounskou péči*, *nepříbuzenskou neprofesionální pěstounskou péči*, *nepříbuzenskou profesionální pěstounskou péči*, *rodinné dětské domovy* a *podpůrné rodiny*. *Příbuzenská PP* je svěřením dítěte do péče pokrevních příbuzných, kteří ovšem nemají nárok na odměnu za funkci pěstouna. *Nepříbuzenská neprofesionální PP* může být vykonávána jak jednotlivci, tak manželi, kteří nejsou blízkými příbuznými dítěte. *Nepříbuzenská profesionální PP* je zvláštním typem NRP, která vzniká uzavřením smlouvou mezi příslušným státním orgánem a profesionální pěstounskou rodinou. *Rodinné dětské domovy* jsou v zásadě vícedětné pěstounské rodiny, pečující

maximálně o 8 dětí. V těchto pěstounských rodinách je rozmístěno mnohem více dětí než u profesionálních pěstounských rodin; jejich chod je financován ze strany státu. *Podpůrné rodiny* jsou subjekty, speciálně vyškolené pro dočasné plnění funkce pěstounských rodin; dítě do nich bývá obvykle umístěno například z důvodu dočasného přerušení výkonu PP nebo v důsledku nepředvídatelných událostí v pěstounských rodinách (Novák, 2013, s. 211 – 212).

2.3.3 PP ve Velké Británii

Ve Velké Británii, podobně jako v jiných evropských zemích, nastal po druhé světové válce značný rozvoj dětských domovů a internátních zařízení pro opuštěné děti. Tento rozvoj následně pokračoval až do 70. let, kdy ovšem začalo docházet ke všeobecné kritice těchto institucí. Kritici v této souvislosti poukazovali především na slabou efektivitu tohoto typu kolektivních zařízení a také na negativní dopady ústavní péče, spojené mj. se zneužíváním a stigmatizací v nich umístěných dětí. Tato kritika společně s rozšiřováním názoru o prospěšnosti vlivu běžného života dítěte v rodině postupně vyústila v celkovou transformaci náhradní péče o děti; v důsledku těchto změn nastalo v průběhu 90. let výrazné snížení celkového počtu dětí, umístěných v ústavní péči (Novák, 2013, s. 70 – 71).

Pro oblast náhradní rodinné péče ve Velké Británii je v současné době nejdůležitějším právním předpisem tzv. zákon o ochraně dítěte (The children act). Tento zákon byl vypracován již v roce 1989 v souvislosti s přijetím Úmluvy o právech dítěte; novelizován byl v roce 2004 (Novák, 2013, s. 97).

Ve Velké Británii existují v současnosti dvě základní formy NRP – *osvojení a pěstounská péče*. Právě institut pěstounské péče je páteří celého systému NRP; vyznačuje se velkou rozmanitostí a existencí značného množství forem, ve kterých může být PP poskytována. Pojdme si nyní jednotlivé formy PP stručně představit tak, jak je uvádí Novák (2013, s. 99 – 101):

Urgentní pěstounská péče je krátkodobá forma PP, určená především dětem, nacházejících se v náhlém a přímém ohrožení. Trvá pouze několik dní.

Krátkodobá pěstounská péče je určena nezletilým dětem, kterým je nutno zajistit náhradní rodinnou péči, ovšem dosud nebylo rozhodnuto o její podobě. Umístění dítěte do krátkodobé PP trvá zpravidla několik týdnů až měsíců; během této doby jsou zjištěny aktuální potřeby dítěte a na jejich základě zvolen adekvátní typ další péče.

Dlouhodobá pěstounská péče je obdobou klasické pěstounské péče v ČR. Děti jsou zde vychovávány až do dosažení zletilosti. Tato forma PP bývá často zvolena u starších dětí, které si již nepřejí být osvojené.

Pěstounská péče vykonávaná osobou blízkou je formou PP, kdy je dítěti za pěstouna stanoven rodinný příslušník nebo jiná osoba dítěti blízká.

Pěstounská péče určená pro žadatele o azyl je poskytována nezletilým jedincům, kteří nemají britské státní občanství.

Soukromá pěstounská péče je zvláštní formou PP, založenou na soukromé dohodě mezi rodiči a třetí osobou, která není blízkým příbuzným dítěte a bude vykonávat funkci pěstouna déle než 27 dní. V takto uzavřené dohodě se rodiče zavazují hradit pěstounovi veškeré náklady, spojené s výkonem PP. O uzavření této dohody musí být informován příslušný státní orgán, který je následně povinen provést kontrolu budoucích pěstounů.

Specializovaná pěstounská péče je určena pro děti a mladistvé se specifickými potřebami či velmi problémovým chováním. Tato forma PP je poskytována výhradně školenými pěstouny.

Respitní péče je poskytována dětem a mladistvým, vyžadujícím zvláštní zacházení. Nejčastěji se jedná o děti s mentálním či tělesným postižením, jejichž stav vyžaduje pravidelnou péči. Děti jsou do této formy péče umisťovány zpravidla na několik dní; účelem je krátkodobě odlehčit rodičům či pečujícím osobám.

Remand Fostering je speciálním typem PP, existujícím pouze na území Anglie a Walesu (pouze ve dvou ze čtyř zemí, tvořících Velkou Británii). Je určena nezletilým problémovým jedincům, kteří se dopustili protiprávního jednání; tato forma PP jim byla uložena rozhodnutím soudu jako alternativa k umístění do nápravného zařízení. Výkon tohoto typu PP je zajišťován speciálně vyškolenými pěstouny, kteří jsou v důsledku náročnosti své práce vysoko finančně ohodnoceni.

Průběh všech výše jmenovaných forem PP na území Velké Británie je zajišťován příslušnými úřady místní samosprávy. Tyto orgány během procesu organizace a uskutečňování pěstounské péče často spolupracují s týmy specialistů a rovněž s nezávislými agenturami. K vysoké kvalitě pěstounské péče přispívá i pravidelné vzdělávání pěstounů, snaha o udržení zkušených a osvědčených pěstounů a rovněž stálá spolupráce s nimi.

V důsledku těchto opatření se ve Velké Británii nachází stálý dostatek pěstounů, což má velmi pozitivní vliv na celkovou kvalitu pěstounské péče (Novák, 2013, s. 84).

3 AKTUÁLNÍ PROBLÉMY V OBLASTI PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Pěstounská péče v České republice již několik let zažívá velký rozmach, což s sebou kromě přínosů přináší i problémy. V následující kapitole se proto budeme zabývat aktuálními problémy, které se v oblasti pěstounské péče nejčastěji objevují, a je velmi důležité se jimi začít zabývat.

3.1 Přijetí znevýhodněného dítěte

Přijetí dítěte s jakýmkoliv druhem postižení či jinými specifiky nebo problémy je velmi kontroverzní téma, neboť jen málokdo má dostatek odvahy a trpělivosti takové dítě vychovávat. Na dlouhodobé pěstouny je vyvíjen velký nátlak, jsou při výchově takto znevýhodněného dítěte vystavováni vysoké zátěži. Musejí se naučit porozumět vývojové prognóze dítěte, dokázat vyhledat odbornou pomoc a také je důležité osvojit si určité návyky a znalosti, potřebné při výchově a péči o svěřené dítě. Při tom všem ale nikdy nesmí zapomenout být dobrými a milujícími „rodiči.“

Na základě stávající situace v České republice, byla Sdružením pěstounských rodin dne 15. října 2016 uspořádána Visegrádská konference na téma „Dilemata pěstounské péče u dětí se závažnými problémy.“ Zúčastnili se jí jak odborníci, působící v oblasti náhradní rodinné péče v ČR, Polsku a na Slovensku, tak i samotní pěstouni. Hlavním projednávaným problémem byl fakt, že se v pěstounské péči objevuje čím dál tím více dětí, trpících širokou škálou zdravotních potíží, a také skutečnost, že zatímco se neustále zvyšuje počet tzv. profesionálních pěstounů (pěstounů na přechodnou dobu), klasických dlouhodobých pěstounů je stále nedostatek.

To také vyvíjí nátlak na organizace, zabývající se odbornou pomocí v oblasti pěstounské péče, kde je nezbytné posílení služeb a možností poradenství, v obzvláště tíživých situacích, kdy pěstounská rodina např. přijímá další dítě, nebo od ní svěřené dítě odchází, popř. při narození vlastního potomka.

Absolutní prioritou při přijímání jakkoliv znevýhodněného dítěte je ze strany odborníků nutnost poskytnout pěstounské rodině úplné a pravdivé informace o diagnóze přijímaného dítěte, naopak ze strany pěstounů je zapotřebí apelovat na odborníky a tyto informace vyžadovat. Úplné a pokud možno co nejpodrobnější informace o svěřeném dítěti, jsou základním faktorem pro úspěšné zvládnutí role pěstounských rodičů, starajících se o dítě s jakýmkoliv problémy.

3.2 Financování pěstounů

Dalším z velice důležitých faktorů, který se velmi častěji jeví jako velký problém, je financování neboli dávky pěstounské péče. Na rozdíl od adoptivních rodičů, mají pěstouni ze zákona právo na pobírání dávek – odměny za přijetí cizího dítěte do péče. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, tato odměna nyní činí 8 000,- Kč hrubého za měsíc v případě dlouhodobých pěstounů a 20 000,- Kč hrubého pro pěstouny na přechodnou dobu. Dále má pěstoun nárok na jednorázový příspěvek při převzetí dítěte, sloužící na pokrytí náhlých výdajů, dále odměnu pěstouna, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla do výše až 100 000,- Kč a příspěvek při ukončení pěstounské péče. Všechny tyto příspěvky mohou v někom vyvolat vidinu lehce získaných peněz, a mnohdy vede až ke zneužívání těchto dávek. Velmi často se tak děje v sociálně slabších rodinách, kde se rodiče „naoko“ vzdají svého dítěte a o svěření do péče zažádají jeho prarodiče, kteří žijí ve společné domácnosti. Mnohdy si takto přijdou až na několik desítek tisíc korun měsíčně.

3.3 Další problémy v oblasti PP

Tato podkapitola se již nebude zabývat jednotlivými problémy každým zvlášť, nýbrž představí některé další problémy už jen ve stručných bodech, neboť kdybychom chtěli detailně obsáhnout všechny problémy, vystačilo by to na samostatnou knihu.

Jak je již zmíněno výše, velmi problematické je umístování dětí, pocházejících z národnostních menšin či jiného etnika nebo dětí se speciálními potřebami. Dále také nedostatečná odborná příprava žadatelů a příliš zdlouhavá, nepružná a nejednotná spolupráce všech institucí v oblasti náhradní rodinné péče a nízká úroveň komunikace orgánů s pěstouny.

Tyto problémy se samozřejmě odborníci snaží všemožně řešit, nicméně názory na to, jakým způsobem by měly být tyto nedostatky odstraněny, se často velmi rozcházejí, čímž může docházet i k selhávání systému pěstounské péče.

Jedná se například o situace, kdy je dítě svěřeno do pěstounské péče, namísto toho, aby byla sanována rodina dítěte a bylo mu tak umožněno vrátit se ke svým rodičům; v případech, kdy je pěstounská péče předčasně ukončena a dítě je tak nuceno se vrátit do dětského domova, nebo je umístěno v jiném výchovném ústavu; pěstouni zaměňují pěstounskou péči za péči osvojitelskou; dítě se necítí plně přijato svou náhradní rodinou, neboť pěstouni nedostatečně

naplňují jeho psychické potřeby; a posledním problémem může být stav, kdy pro dítě není možné dlouho najít žádnou pěstounskou rodinu a dítě pak zůstává v ústavní výchově.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

V praktické části této práce se budeme zabývat postoji a názory široké české veřejnosti k institutu pěstounské péče. Výrost a Slaměník (2008, s. 127) ve své publikaci uvádějí, že postoje nejsou neutrální, vyjadřují náš vztah k různým sociálním objektům okolo nás, tedy to co máme a nemáme rádi. Některé postoje mohou být vrozené, většinu z nich ale každý jedinec získává v průběhu svého života prostřednictvím zkušeností, nebo třeba sociálním učením.

Postoje tedy umožňují člověku adaptovat se na konkrétní prostředí. Rozlišují se dvě základní funkce postoje: *Poznávací* (postoje organizují zkušenosti) a *instrumentální* (postoje maximalizují zisky a minimalizují ztráty). (Katz in Výrost, Slaměník, 2008, s. 127)

Aktuálními problémy v oblasti pěstounské péče jsme se zabývali ve třetí kapitole teoretické části a tyto problémy jsou také zahrnuty ve výzkumném šetření praktické části této práce. Pomocí otázek v dotazníku v podobě tzv. „Likertovy škály“ takto zjišťujeme názor a postoj respondentů na dané téma.

Při vyhledávání informací k tomuto tématu jsme narazili na výzkum veřejného mínění uskutečněný společností STEM a nadačního fondu Rozum a cit ze dne 1. 12. 2005, jímž jsme se nechali inspirovat.

5 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V kapitole designu výzkumného šetření si vymezíme výzkumné otázky, výzkumné cíle, výzkumný soubor a popíšeme techniku a proces sběru dat. Nejprve se však v krátkosti zmíníme o tzv. předvýzkumu, který byl realizován před spuštěním samotného dotazníku. Při zpracování praktické části jsme vycházeli z odborných publikací, především z publikace *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* od M. Chrásky.

5.1 Předvýzkum

Jak je zmíněno již výše, předvýzkum byl realizován na konci února, tedy asi týden před spuštěním dotazníku. Předvýzkum byl proveden na malém počtu asi 20 lidí z okruhu rodiny a přátel výzkumníka. Ti byli požádáni o vyplnění dotazníku a měli možnost se vyjádřit k nesrovnalostem a popřípadě upozornit na věci, jimž jako laická veřejnost nerozumí. Na základě jejich podnětů poté byly tyto nepřesnosti odstraněny, aby se předešlo případnému nedorozumění či nesprávnému vyplnění dotazníku.

5.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázku tohoto výzkumu jsme si stanovili takto:

Jak česká společnost vnímá institut pěstounské péče?

Díličními výzkumnými otázkami poté více rozvádíme hlavní výzkumnou otázku, a snažíme se tak od respondentů získat více informací, na základě kterých poté vyhodnotíme jejich postoj k dané problematice. Samotné dílčí otázky jsou definovány takto:

- Jakou formu náhradní rodinné péče by respondenti upřednostnili nejvíce?
- Do jaké míry jsou respondenti ochotní přijmout dítě do pěstounské péče v porovnání s ostatními typy náhradní rodinné péče?
- Jaký je názor respondentů na přijetí dítěte s postižením či jinými specifiky do pěstounské péče?
- Jaká je podle názoru respondentů největší motivace a úskalí při přijetí dítěte do náhradní rodinné péče?
- Jaký je názor respondentů na profesionalitu pěstounů a jejich finanční ohodnocení?
- Jaký je názor respondentů na roli pěstounů ve vztahu k dítěti?
- Jaký mají respondenti názor na svěřením dítěte do pěstounské péče osobám, jimž to momentálně dle zákona umožněno není?

5.3 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl výzkumu jsme si formulovali takto:

Zmapovat povědomí české společnosti o pěstounské péči.

Dílní výzkumné cíle v podstatě naplňují samotný účel tohoto výzkumu a snaží se podrobněji zjistit názory a postoje respondentů k problematice pěstounské péče. Tyto cíle byly definovány takto:

- Zjistit preferovaný typ pěstounské péče dle respondentů.
- Změřit míru ochotnosti respondentů k přijetí dítěte do pěstounské péče v porovnání s ostatními typy náhradní rodinné péče.
- Zjistit názor respondentů na přijetí dítěte s postižením či speciálními potřebami učení do pěstounské péče?
- Zjistit motivaci pro přijetí dítěte do pěstounské péče a jeho možných úskalí.
- Zjistit názory respondentů na profesionalitu pěstounů a jejich adekvátní finanční ohodnocení.
- Zjistit názory respondentů na roli, kterou zastávají pěstouni ve vztahu k dítěti.
- Zjistit názory respondentů na umožnění svěřeni dítěte do pěstounské péče osobám, jimž to momentálně dle zákona umožněno není.

5.4 Výzkumný soubor

Pro účely výzkumu této práce jsme si jako výzkumný soubor zvolili celou českou společnost, neboť chceme znát postoj široké veřejnosti k pěstounské péči, což je také, jak je již zmíněno výše, hlavním cílem této práce. Výzkumný soubor se skládá ze dvou hlavních složek:

Tyto složky se nazývají základní a dostupný. *Základní soubor* je soubor všech osob nebo jevů, jež se výzkumný problém týká (Gavora, 2010, s. 73). Může se jednat např. o soubor žáků středních škol v ČR, nebo v našem případě celou veřejnost České republiky, starší 15 let. *Dostupný výběr* vzniká např. výběrem školy v sousedství, kdy se tak ušetří mnoho času a úsilí (Gavora 2010, s. 80). Vzhledem k velkému počtu respondentů v základním souboru jsme si pro účely tohoto výzkumu rozdělili dostupný soubor do 4 kategorií:

- Rodina a okruh nejbližších přátel.
- Studenti 3. a 4. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.
- Studenti Univerzity třetího věku ve Zlíně
- Oslovení širší veřejnosti pomocí online dotazníku

5.5 Technika sběru dat

Jelikož se jedná o kvantitativně zaměřený výzkum, techniku sběru dat jsme si zvolili dotazník. Jde o techniku, určenou pro hromadné získávání údajů, kdy je součástí výzkumného souboru velký počet respondentů. Lze tedy získat velké množství informací za relativně krátký časový interval. Je zde ovšem i poměrně velké riziko nesprávně vyplněných dotazníků, které se poté musejí z celkového počtu dotazníků vyřadit.

V úvodní části dotazníku se nacházejí tzv. faktografické údaje jako je pohlaví, věk, vzdělání a bydliště. V hlavní části se potom nachází celkem 7 otázek, z nichž 3 otázky jsou tvořeny pomocí tzv. „Likertovy škály“ Ty se používají právě na měření postojů a názorů lidí a vždy se skládají z výroku a stupnice, která zůstává neměnná. Na této stupnici poté respondenti vyjádří míru souhlasu či nesouhlasu s daným výrokem. (Gavora, 2010, s. 110)

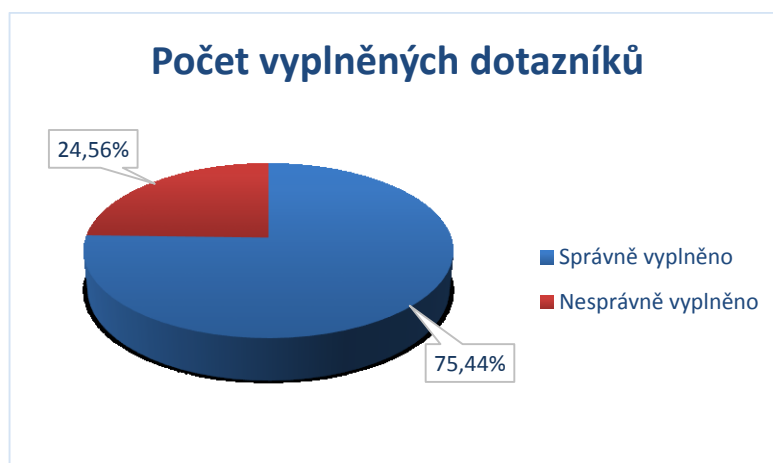
Jednotlivé otázky dotazníku jsou formulovány tak, aby naplnily jak hlavní, tak i vedlejší cíle dotazníku, a také aby přinesly odpověď na výzkumné otázky.

Dotazník byl sestavován dle odborné literatury, inspiraci jsme hledali také ve výše zmíněném výzkumu veřejného mínění a také jsme čerpali ze zákona č. 359/1999, o sociálně-právní ochraně dětí.

5.6 Proces sběru dat

Výzkum byl realizován od konce února do začátku dubna roku 2017. Dotazník byl respondentům předložen jak v tištěné formě (pro osoby, jež nemají možnost přístupu na internet), tak i v online podobě pomocí internetového portálu *vyplnto.cz*, díky kterému se dotazník dostane do rukou širší veřejnosti.

Celkem bylo rozesláno 41 tištěných dotazníků, kde návratnost činila 100%, neboť jsme na vyplňování každého dotazníku osobně dohlíželi. Online dotazník byl na webu *vyplnto.cz* vyvěšen dne 13. 3. 2017 a vyhodnocen dne 10. 4. 2017. Za dobu necelého jednoho měsíce vyplnilo tento dotazník celkem 472 respondentů, z čehož celých 126 respondentů opustilo dotazník v průběhu vyplňování. Z toho plyne, že celých 24,6% online dotazníků jsme museli vyřadit pro nesprávné či neúplné informace. Celkový počet sesbíraných dotazníků činí 513, resp. 387 správně vyplněných.

Graf 1: Počet vyplněných dotazníků

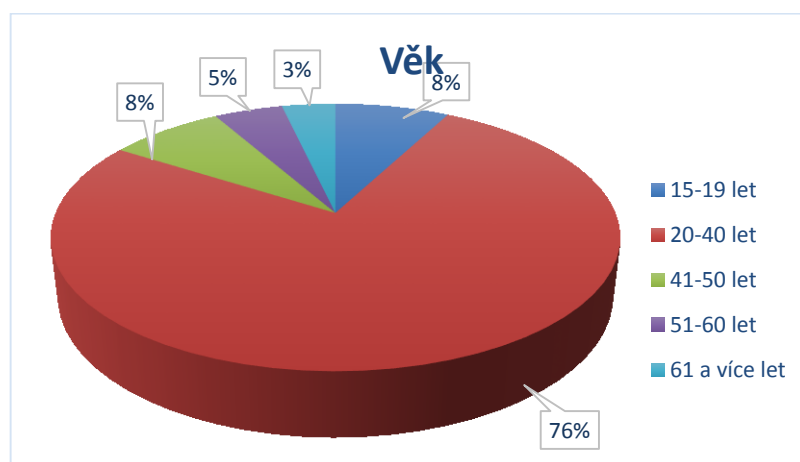
6 ANALÝZA DAT

Tato kapitola se bude zabývat analýzou dat, získaných na základě odpovědí respondentů na dotazník, který je součástí této práce. Každá položka v dotazníku je graficky znázorněna pomocí grafů, které jsme generovali v programu *Microsoft Excel*. Jsou zde obsaženy výsledky jak online dotazníků, tak i tištěných verzí.

6.1 Identifikační položky

První identifikační položkou v dotazníku zjišťujeme složení respondentů z hlediska pohlaví. Z celkového počtu 513 dotazovaných lidí, pouze 387 vyplnilo dotazník správně. Z tohoto počtu 387 respondentů je 85 (22%) mužů a 302 (78%) žen. Výrazný nepoměr žen vůči mužům si můžeme vysvětlit tím, že ženy jsou více aktivní a ochotné při vyplňování dotazníků a také mají blíže k dané problematice.

Položka č. 2: Věk

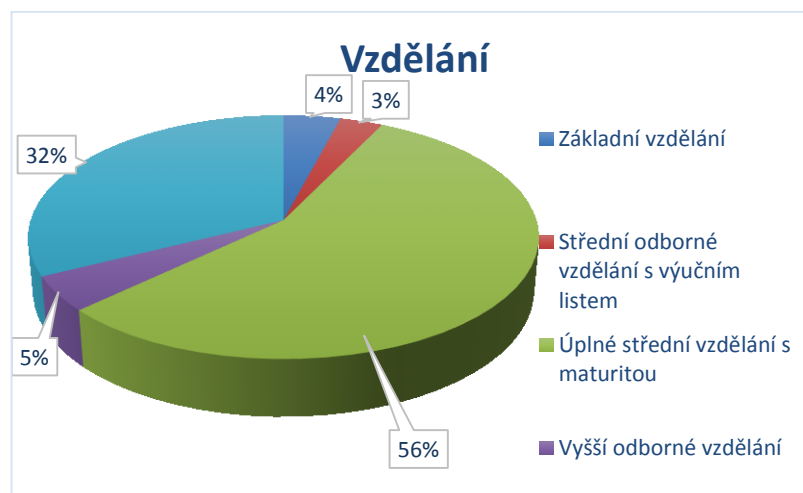
Graf 2: Věk

Graf výše znázorňuje věkovou strukturu respondentů. Ti měli v dotazníku na výběr z celkem pěti věkových kategorií, rozdělených podle odborné literatury. Můžeme zde pozorovat, že nejpočetnější věkovou skupinou je zde 20-40 let (76%), o druhé místo se shodně po 8% dělí věkové skupiny 15-19 let a 41-50 let s celkovým počtem 30 respondentů v každé skupině. Následuje skupina 18 lidí ve věku 51-60 let (5%) a na posledním místě jsou zastoupeni účastníci ve věku 61 a více let. Navzdory faktu, že dotazníky byly rozdány také na Univerzitě třetího věku, je tato skupina zastoupena nejméně, neboť předpokládáme, že většina starších

osob nemá, na rozdíl od mladší generace, přístup na internet, jelikož dotazníky v online podobě činí převážnou část všech dotazníků.

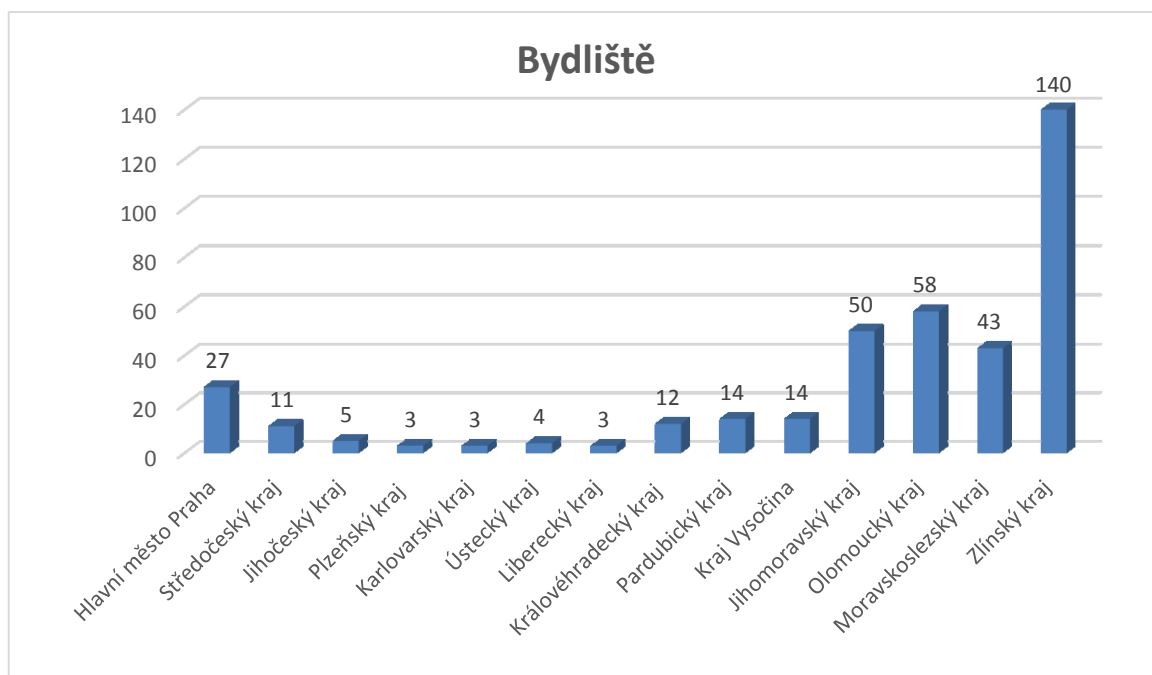
Položka č. 3: Vzdělání

Graf 3: Vzdělání

Graf 3 znázorňuje úroveň dosaženého vzdělání respondentů. Můžeme vidět, že nadpoloviční většina všech dotazovaných (celkem 216) má dokončené středoškolské vzdělání s maturitou. Druhou nejpočetnější skupinou, čítající 125 osob (32%), jsou respondenti s dokončeným vysokoškolským vzděláním. Zbylých 46 respondentů dosáhlo buďto základního vzdělání, středního odborného s výučním listem, nebo vyššího odborného vzdělání.

Položka č. 4: Bydliště

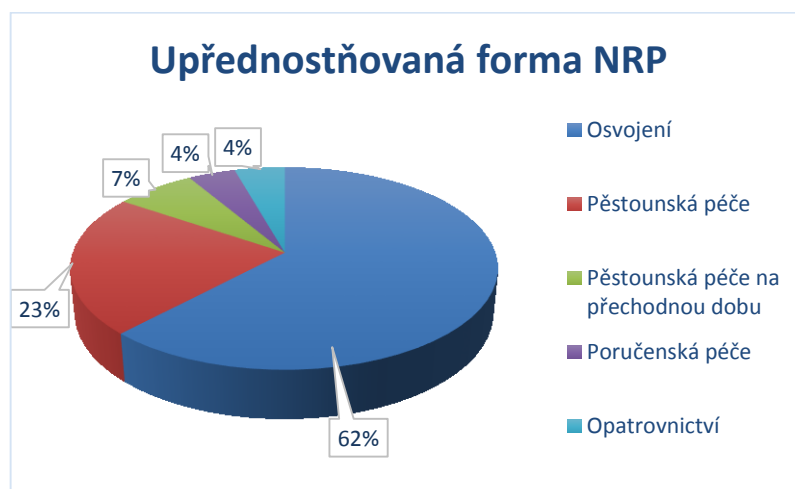

Graf 4: Bydliště

Poslední identifikační položka znázorňuje složení respondentů dle místa jejich trvalého bydliště. Konkrétně byli požádáni, aby dopsali pouze kraj, ve kterém bydlí. Ze 14 krajů ČR zde má největší zastoupení Zlínský kraj, s celkovým počtem 140 lidí (36%). Následují kraje Olomoucký (15%), Jihomoravský (13%) a Moravskoslezský (11%). Dotazník dále vyplnilo 27 respondentů (7%) z Hlavního města Prahy. Okolo 3% respondentů dále uvedlo své bydliště v Pardubickém kraji, kraji Vysočina nebo Středočeském kraji. Naopak nejméně zúčastněných respondentů, v rozmezí od 1 do 3% pochází ze zbylých krajů, uvedených v grafu. Lze zde vyčíst výrazný nepoměr mezi Zlínským krajem a ostatními, což je zapříčiněno dostupným výběrem, viz kapitola 5.4. Výzkumný soubor.

První položkou v dotazníku, kterou zjišťujeme názor respondentů k problematice výzkumu, se ptáme obecněji na náhradní rodinnou péči, konkrétně, zda respondenti někdy přemýšleli o přijetí dítěte do NRP. Na výběr měli pouze odpovědi ANO – NE. Z výsledků vyplynulo, že nadpoloviční většina všech dotazovaných (54%, celkem 209 osob) někdy o přijetí dítěte do vlastní péče uvažovalo. Naproti tomu zbylých 178 respondentů (46%) o této možnosti nikdy nepřemýšlelo. Z výsledků výzkumu dále můžeme vyčíst, že přes 70% mužů o přijetí nikdy neuvažovalo, zatímco téměř 62% žen ano.

V následující otázce měli respondenti možnost vybrat z pěti forem NRP tu, kterou by nejvíce upřednostnili. Můžeme vidět, že nejvíce dotazovaných se přiklání k formě osvojení (62%, tedy 240 osob). Necelá čtvrtina dotázaných (87 lidí, 23%) poté nejvíce upřednostňuje právě pěstounskou péči. Společně s pěstounskou péčí na přechodnou dobu spolu tvoří celých 30% dotazovaných. Naopak nejméně upřednostňovanou formou NRP je dle odpovědí respondentů poručenská péče a opatrovnictví, pro obě možnosti bylo pouze 16, resp. 17 osob (4%).

Graf 5: Upřednostňovaná forma NRP

Následující tabulka vyjadřuje míru ochoty respondentů k přijetí dítěte do jednotlivých forem NRP, kde za použití Likertovy škály vyjadřovali svůj postoj ke každé formě.

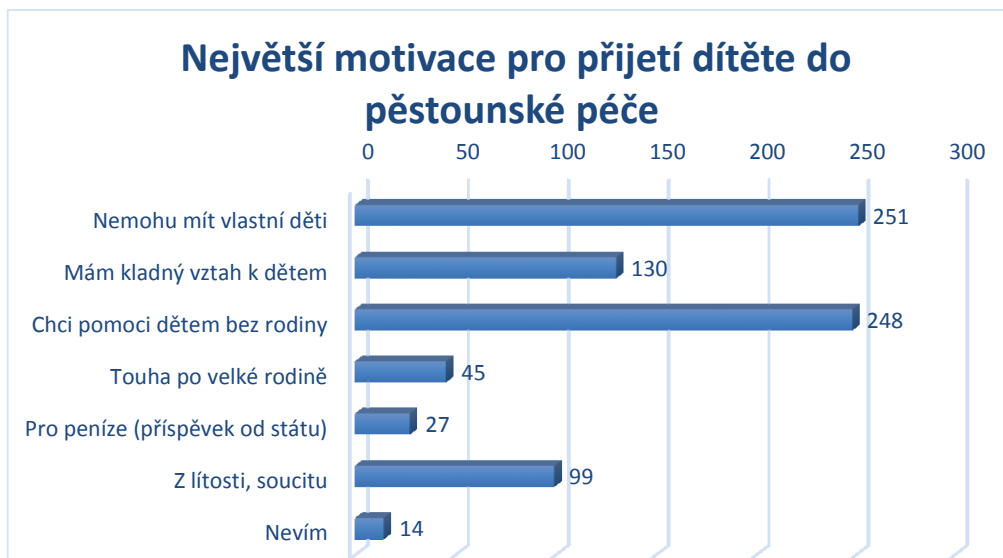
Můžeme pozorovat, že s osvojením dítěte by naprosto či spíše souhlasily tři čtvrtiny (75,5%, resp. 292) respondentů, zbylých 95 osob je proti. V případě pěstounské péče souhlasí 282 respondentů (72,9%), tedy o pouhých 10 lidí méně, než je tomu u osvojení, naopak 105 osob (27,1%) nesouhlasí. V případě pěstounské péče na přechodnou dobu by bylo ochotno přijmout dítě 176 (45,5%), naopak nadpoloviční většina populace, celkem 211 osob (54,5%) s tímto výrokem nesouhlasí. S přijetím dítěte do poručenské péče by souhlasilo 197 dotázaných (50,9%). Poslední formou náhradní rodinné péče je opatrovnictví, kdy s touto souhlasí celkem 238 (61,5%) respondentů, zbylých 38,5% je proti. V tabulce jsou názorně zobrazena všechna data, včetně relativních četností.

Byl bych ochoten:	Naprosto souhlasím	Četnost (%)	Spíše souhlasím	Četnost (%)	Spíše nesouhlasím	Četnost (%)	Naprosto nesouhlasím	Četnost (%)
Osvojit si dítě	150	38,7597	142	36,6925	58	14,9871	37	9,560724
Přijmout dítě do pěstounské péče	116	29,9742	166	42,8941	79	20,4134	26	6,718346
Přijmout do pěstounské péče na přechodnou dobu	61	15,7623	115	29,7158	127	32,8165	84	21,70543
Přijmout dítě do poručenské péče	68	17,5711	129	33,3333	121	31,2661	69	17,82946
Přijmout dítě do opatrovnictví	88	22,739	150	38,7597	92	23,7726	57	14,72868

Tabulka 1: Míra ochoty přijmout dítě do NRP

V dalším bodě dotazníku měli respondenti vyjádřit svůj názor na přijetí dítěte s postižením či jinými specifiky do pěstounské péče. V případě dítěte s mentálním postižením je procento těch, kteří by s přijetím takového dítěte nesouhlasili, absolutně nejvyšší, konkrétně se jedná celkem o 310 z 387 dotazovaných respondentů (80,1%). Dítě se zrakovým postižením, by byla ochotna přijmout necelá polovina dotázaných, přesněji 49,6%, 50,4% jsou proti. V případě dětí se specifickými poruchami učení by naopak dítě přijmulo 64,6% a pouze 35,4% nesouhlasí. Sluchově postižené dítě by pak bylo ochotno přijmout 47,5% respondentů, zbylých 52,5% je proti. U dětí s omezenou hybností je procento, představující negativní názory opět trochu vyšší, konkrétně 67,4% dotazovaných by takové dítě nepřijalo. Výše zmíněné, ale i další formy postižení jsou k dispozici v přehledně zpracované tabulce, uvedené v přílohách na konci této práce.

Následující graf znázorňuje postoj respondentů k přijetí dítěte do pěstounské péče z hlediska jejich motivace. Respondenti mohli z vypsanych důvodů vybrat 1 až 3 možné odpovědi. Nejčastějším důvodem pro přijetí by tedy podle jejich odpovědí byla varianta, kdy by sami nemohli mít děti, těsně následována touhou pomoci dětem bez rodiny. Naopak nejméně důležitým důvodem pro přijetí dítěte by potom bylo pro peníze, jakožto příspěvek pěstounům od státu. Pouze 3,6% dotázaných se k této problematice nedokázalo vyjádřit a zaznačilo možnost Nevím.

Graf 6: Největší motivace pro přijetí dítěte do pěstounské péče

Následně po motivaci respondentů nás také zajímala možná úskalí přijetí dítěte do pěstounské péče. Zde mohli respondenti taktéž zvolit 1 až 3 odpovědi. Nejčastější rizika spojená s přijetím, spatřují v obavách ze selhání ve výchově dítěte či ve špatném zdravotním stavu nebo pokročilému věku samotných respondentů.

Graf 7: Největší úskalí přijetí dítěte do pěstounské péče

V poslední části dotazníku respondenti postupně vyjadřují svůj názor k několika výroky, týkajících se pěstounské péče. Otázky jsou zpracovány pomocí Likertovy škály, která je vhodným nástrojem k zjištění postojů a názorů dotazovaných, kdy u každého výroku musejí zvolit jednu z možností: Naprosto souhlasím, spíše souhlasím, spíše nesouhlasím, naprosto nesouhlasím. Vzhledem k většímu počtu podotázek si je můžeme rozdělit do 3 kategorií: Profesionalita a finanční ohodnocení pěstounů, roli pěstounů ve vztahu k dětem a svěření dítěte do PP osobám, jimž to momentálně dle zákona umožněno není. Každá kategorie otázek nám rovněž zodpovídá jednu z dílčích výzkumných otázek této práce a je více rozpracována v následující kapitole Interpretace dat. Přehledně zpracovaná tabulka, obsahující veškeré data společně s relativními četnostmi, je uvedena v přílohách na konci této práce.

7 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT

V následující kapitole si shrneme výsledky výzkumného šetření a plynule tak navážeme na předchozí analýzu dat, kde jsme si data znázornili pomocí grafů a procent. Postupně si zodpovíme jednotlivé výzkumné otázky, které jsme si již dříve definovali v designu výzkumného šetření.

Dílčí výzkumná otázka č. 1: Jakou formu náhradní rodinné péče by respondenti upřednostnili nejvíce?

K první výzkumné otázce připadá v dotazníku položka č. 2. Respondenti měli na výběr z 5 forem náhradní rodinné péče a museli vybrat právě tu možnost, kterou sami nejvíce upřednostňují. Jelikož dotazníky vyplňovala široká laická veřejnost, je u každé formy také podle odborné literatury vysvětleno, co jednotlivé pojmy znamenají. Dle odpovědí dotazovaných, lze jednoznačně určit, že nejvíce upřednostňovaná forma náhradní rodinné péče je osvojení (*přijetí dítěte za vlastní adoptivními rodiči*). V porovnání s pěstounskou péčí, kterou by volilo pouze 87 z 387 respondentů, by osvojení upřednostnilo o 39% lidí více. Pěstouny na přechodnou dobu by se chtělo stát pouze 7% (27) dotazovaných. Nejméně by potom lidé volili možnosti poručenská péče a opatrovnictví, a to pouze 7% v obou případech.

Dílčí výzkumná otázka č. 2: Do jaké míry jsou respondenti ochotní přijmout dítě do PP v porovnání s ostatními typy NRP?

Následující výzkumnou otázkou se pomocí Likertovy škály snažíme zjistit, do jaké míry respondenti souhlasí s jednotlivými formami NRP. V porovnání s předchozí otázkou, kde měli dotázaní možnost výběru pouze jedné formy, zde vyjádří svůj názor ke každé formě právě pomocí výše zmíněné škály. Z výsledků vyplývá, že s osvojením dítěte by naprosto či spíše souhlasily tři čtvrtiny (75,5%, resp. 292) respondentů, zbylých 95 osob je proti. Vzhledem k tématu této práce nás ale více zajímá pěstounská péče. S touto formou náhradní rodinné péče souhlasí 282 respondentů (72,9%), tedy o pouhých 10 lidí méně, než je tomu u osvojení. Je zde ovšem také větší podíl těch, kteří s touto formou nesouhlasí, přesněji 105 osob (27,1%). V případě pěstounské péče na přechodnou dobu by bylo ochotno přijmout dítě 176 (45,5%), naopak nadpoloviční většina populace, celkem 211 osob (54,5%) s tímto výrokiem nesouhlasí. S přijetím dítěte do poručenské péče by souhlasilo 197 dotázaných (50,9%). V tomto případě je tedy počet těch, kteří s touto formou souhlasí téměř shodný s počtem lidí, kteří jsou proti. Poslední formou náhradní rodinné péče je opatrovnictví, kdy

s touto souhlasí celkem 238 (61,5%) respondentů, oproti 38,5% lidí, kteří by dítě do takovéto formy nepřijali.

Dílčí výzkumná otázka č. 3: Jaký je názor respondentů na přijetí dítěte s postižením či jinými specifiky do PP?

Třetí výzkumná otázka se zabývá poněkud kontroverzním tématem, neboť jen málokdo z nás si dokáže být jen představit vychovávat takto znevýhodněné dítě. Z odpovědí respondentů lze vyčíst, že skutečně nadpoloviční většina dotazovaných zaujímá k téměř všem formám uvedených postižení negativní postoj, s výjimkou přijetí dítěte se zrakovým postižením, kdy je poměr respondentů téměř shodný (49,6% pro a 50,4% proti). Jedinou formou postižení, kde procento těch, kteří souhlasí s přijetím, je větší, než procento těch, kteří jsou proti, je v případě dětí se specifickými poruchami učení (64,6% versus 35,4%). V případě dítěte s mentálním postižením je naopak procento těch, kteří by s přijetím takového dítěte nesouhlasili, absolutně nejvyšší ze všech ostatních forem postižení. Konkrétně se jedná celkem o 310 z 387 dotazovaných respondentů (80,1%). Velmi zajímavé jsou také výsledky v případě přijetí dítěte, pocházejícího z národnostní a etnické menšiny, kdy se dá očekávat velká převaha negativních názorů. I když negativní procenta stále převažují, jejich poměr však není tak markantní, je zde rozdíl pouze 21 lidí. Naopak u dítěte, trpícího autismem, je počet těch, kteří by takovéto dítě nepřijali druhý nejvyšší hned po mentálním postižení. Konkrétně 70,3% respondentů se vyjádřilo, že s přijetím nesouhlasí. Všechna data a relativní četnosti jsou uvedeny v příloze této práce.

Dílčí výzkumná otázka č. 4: Jaká je podle názoru respondentů největší motivace a úskalí při přijetí dítěte do pěstounské péče?

Následující výzkumnou otázkou se snažíme zjistit, z jakých důvodů by lidé nejčastěji přijali dítě do pěstounské péče, tedy co považují za největší motivaci k přijetí dítěte.

U této položky měli respondenti na výběr ze 7 předem daných možností, nebo také mohli sami dopsat jinou možnost, té ale žádný z respondentů nevyužil, proto není znázorněna ani v grafu. Respondenti mohli z vypsanych důvodů vybrat 1 až 3 možné odpovědi. Nejčastějším důvodem pro přijetí by tedy podle jejich odpovědí byla varianta, kdy by sami nemohli mít děti, těsně následována touhou pomoci dětem bez rodiny. Velmi častým důvodem bylo také Mám kladný vztah k dětem, nebo Ze soucitu. Naopak nejméně důležitým důvodem pro přijetí dítěte by potom bylo pro peníze, jakožto příspěvek pěstounům od státu. Pouze 3,6% dotázaných se k této problematice nedokázalo vyjádřit a zaznačilo možnost Nevím.

Následně po motivaci respondentů nás také v této otázce zajímají možná úskalí přijetí dítěte do pěstounské péče. Zde mohli respondenti taktéž zvolit 1 až 3 odpovědi. Nejčastější rizika spojená s přijetím, spatřují v obavách ze selhání ve výchově dítěte či ve špatném zdravotním stavu nebo pokročilému věku samotných respondentů. Dalšími velmi častými důvody byla Zvýšená finanční zátěž anebo fakt, že respondenti již mají děti vlastní.

Dílčí výzkumná otázka č. 5: Jaký je názor respondentů na profesionalitu pěstounů a jejich finanční ohodnocení?

Pátá výzkumná otázka se zaměřuje na názory na profesionalitu pěstounů a jejich adekvátní finanční ohodnocení. U výroku, zda by měli mít pěstouni speciální vzdělání, lze dle odpovědí vidět, že poměr mezi souhlasnými a nesouhlasnými názory je téměř identický. Mírně ovšem převažuje názor, že by pěstouni speciální vzdělání mít měli. Konkrétně si to myslí 50,6% dotázaných. Jasný názor mají respondenti na povinná školení a vzdělávací kurzy pro pěstouny, kdy 79% respondentů s tímto výrokiem naprosto souhlasí. Naopak s názorem na to, že pěstoun by měl být pouze odborník, téměř 91% nesouhlasí. Pěstouni by také měli být za svou práci náležitě odměňováni, přičemž 55,8% respondentů se domnívá, že odměna 8 000,- Kč/měsíc pro dlouhodobé pěstouny není dostatečná, kdežto odměna až 24 000,-Kč/měsíc v případě pěstounské péče na přechodnou dobu, je podle 56,1% příliš štědrá.

Dílčí výzkumná otázka č. 6: Jaký je názor respondentů na roli pěstounů ve vztahu k dítěti?

Neméně důležitá je také šestá dílčí výzkumná otázka, kde respondenti vyjadřují svůj postoj k roli, kterou zastávají pěstouni ve vztahu k dítěti. Naprostá většina (93%) je toho názoru, že role pěstounů by se měla maximálně přibližovat roli vlastních rodičů dítěte, a neměla by se tudíž omezovat pouze na základní péči o dítě, jako je ošacení, stravování apod. 74,6% respondentů také zastává názor, že pěstouni by měli mít povinnost umožnit kontakt dítěti s jeho biologickou rodinou. Ovšem ani v případě, kdy není biologická rodina schopna sama se o dítě postarat, téměř 63% všech respondentů nesouhlasí s výrokiem, že by takoví rodiče měli rozhodovat o umístění dítěte do NRP.

Dílčí výzkumná otázka č. 7: Jaký mají respondenti názor na svěřeni dítěte do PP osobám, jimž to momentálně dle zákona umožněno není?

V poslední dílčí výzkumné otázce zjišťujeme názor respondentů na problematiku svěření dítěte do pěstounské péče osobám, jimž to momentálně dle zákona umožněno není. V případě registrovaného partnerství 75% dotázaných souhlasí s umožněním svěření do péče, u nesezdaných párů toto procento, vyjadřující souhlas respondentů, vzrostlo na více než 81% (celkem 314 z 387 dotázaných).

Přehledně zpracovaná tabulka, obsahující podrobnější data s absolutními a relativními četnostmi, je k nahlédnutí v přílohách této práce. Vzhledem k velikosti tabulky byly jednotlivé výroky očíslovány čísly 1 – 16. Plné znění dotazníku i s příslušnými otázkami je také k nahlédnutí v přílohách.

7.1 Doporučení pro praxi

V této práci je uvedeno několik zásadních problémů, které se objevují v oblasti pěstounské péče, a nyní se pokusíme podat některá praktická doporučení pro jejich odstranění.

Jak již bylo řečeno, z důvodu nedostatečně zmapované situace před přijetím dítěte do pěstounské rodiny či nedostatečným informacím o dítěti, kdy teprve rodina sama postupně přichází na závažné problémy, se kterými se dítě potýká, nemusí být ani podpora odborníků vždy úspěšná. Je proto velmi důležité zlepšit komunikaci mezi jednotlivými orgány a také zvýšit informovanost o zdravotním stavu dítěte.

Jelikož pěstounská péče je dle výsledků výzkumu druhá nejčastější a neupřednostňovanější forma náhradní rodinné péče u nás, je třeba také věnovat pozornost tomu, jak tuto problematiku vnímá veřejnost. Velký vliv na názory veřejnosti mají i média, je proto třeba apelovat na nutnost vytváření pozitivního obrazu pěstounské péče. Bohužel spíše než konkrétní a realistická propagace náhradní rodinné péče, potažmo pěstounské péče, se v médiích často promítají případy selhání náhradních rodin, a to může vrhat na celý tento institut špatné světlo. Možná i proto je poměr názorů veřejnosti na přijetí či nepřijetí dítěte do péče téměř shodný. V osvětě a získávání nových pěstounů je proto velmi důležité podávat v médiích, a nejen tam, reálný obraz života dětí, žijících v pěstounských rodinách.

V neposlední řadě je třeba také navýšit počet lidí na příslušných úřadech a zavést důsledné kontroly, aby se tak případně předešlo zmiňovanému zneužívání dávek apod.

ZÁVĚR

Právo na rodinu vychází přímo z Listiny základních práv a svobod, proto by každému dítěti měl být umožněn vývoj a výchova v rodinném prostředí. Ne každému dítěti se ale poštěstí, aby vyrůstal v okruhu své biologické rodiny, pak nastupuje na řadu rodina náhradní. Nezáleží, zda jsou náhradními rodiči adoptivní rodiče či pěstouni, jejich hlavním úkolem je dopřát dítěti pocit lásky, bezpečí, ale hlavně pocit domova, neboť tomu se v ústavní výchově nedostává.

Tato práce je přehledně zpracována tak, aby poskytla ucelený přehled a představu o tom, co všechno pojmy jako je náhradní rodinná péče a pěstounská péče obnáší. Práce může sloužit jako informační text jednak pro širokou laickou veřejnost, neboť jsou zde zpracovány a vysvětleny základní klíčové pojmy a jednotlivé formy náhradní rodinné péče, tak zde také mohou najít odpovědi i případní žadatelé o svěřením dítěte do pěstounské péče, konkrétněji v kapitolách věnujícím se právě procesu zprostředkování a systému vyplácení dávek pěstounské péče.

V praktické části jsme si odpověděli na výzkumné otázky, které se zabývaly tématy, jako je např. nejvíce upřednostňovaná forma náhradní rodinné péče, přijetí jakkoliv znevýhodněného dítěte do péče, nebo jaká je pro respondenty největší motivace pro přijetí a čeho se naopak nejvíce obávají.

S výsledků výzkumu se dá usoudit, že postoj české společnosti k pěstounské péči je vesměs pozitivní, negativní projevy a názory se objevovaly pouze u poněkud kontroverzní otázky přijetí postiženého dítěte, což je pochopitelné.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ARCHER, Caroline. *Dítě v náhradní rodině: [nejčastější problémy při výchově mladších dětí v náhradní rodině]*. Přeložil Petra VLČKOVÁ. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-578-4.
2. GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1788-3.
3. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
4. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
5. KACZOR, Pavel. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4.
6. KOLUCHOVÁ, Jarmila, MATĚJČEK, Zdeněk, ed. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.
7. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.
8. MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
9. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9.
10. NOVÁK, Ondřej. *Náhradní péče o děti v Dánsku, v Anglii a Walesu, na Slovensku a v Polsku*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2013. ISBN 978-80-87455-15-9.
11. NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-8613191-7.
12. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

13. SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-218-1.
14. SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠKOVÁ. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3821-4.
15. SYCHROVÁ, Adriana. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Vydání I. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2015. ISBN 978-80-7395-955-5.
16. VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1428-8.
17. ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Internetové zdroje:

1. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2009. *Proces zprostředkování* [online]. [cit. 2016-2-23]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14502>
2. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2009. *Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2010* [online]. [cit. 2016-2-16]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10751/Sum_V20_2010-v3.xls
3. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2009. *Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2012* [online]. [cit. 2016-2-16]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/15310/V20_2012_v2.xls
4. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2009. *Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2015* [online]. [cit. 2016-2-16]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/25789/SUM_-_Ceska_republika.xls
5. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2009. *Zákon o rodině* [online]. [cit. 2016-2-1]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf
6. SOS DĚTSKÉ VESNIČKY, 2016. *Historie SOS dětských vesniček* [online]. [cit. 2016-2-1]. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/o-sdruzeni/historie/>

7. SOS DĚTSKÉ VESNIČKY, 2016. *Výroční zpráva 2015* [online]. [cit. 2016-2-19]. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/res/archive/129/014474.pdf?seek=1468408996>
8. ZÁKONY PRO LIDI, 2010 – 2016. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí* [online]. [cit. 2016-2-8]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>
9. ZÁKONY PRO LIDI, 2010 – 2016. *Zákon občanský zákoník* [online]. [cit. 2016-2-8]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK**Zkratka Význam zkratky**

aj.	a jiné
apod.	a podobně
ČR	Česká republika
mj.	mimo jiné
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NRP	Náhradní rodinná péče
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PP	Pěstounská péče
SPO	Sociálně-právní ochrana dětí
tzv.	takzvaný

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Počet vyplněných dotazníků	39
Graf 2: Věk	40
Graf 3: Vzdělání	41
Graf 4: Bydliště	42
Graf 5: Upřednostňovaná forma NRP	43
Graf 6: Největší motivace pro přijetí dítěte do pěstounské péče	45
Graf 7: Největší úskali přijetí dítěte do pěstounské péče	45

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Míra ochoty přijmout dítě do NRP	44
Tabulka 2: Přijetí znevýhodněného dítěte.....	59
Tabulka 3: Relativní četnosti k poslední otázce.....	63

SEZNAM PŘÍLOH

1. Přijetí znevýhodněného dítěte
2. Dotazník
3. Tabulka relativních četností k poslední otázce

PŘÍLOHA P I: TABULKA PŘIJETÍ ZNEVÝHODNĚNÉHO DÍTĚTE

Do péstounské péče bych přijal dítě:	Naprostou souhlasím	Četnost (%)	Spíše souhlasím	Četnost (%)	Spíše nesouhlasím	Četnost (%)	Naprostou nesouhlasím	Četnost (%)
S mentálním postižením	18	4,65116	59	15,2455	149	38,5013	161	41,60207
Se zrakovým postižením	57	14,7287	135	34,8837	110	28,4238	85	21,96382
Se sluchovým postižením	55	14,2119	129	33,3333	114	29,4574	89	22,99742
S omezenou hybností	24	6,20155	102	26,3566	154	39,7933	116	29,97416
Pocházející z národnostní menšiny	62	16,0207	121	31,2661	105	27,1318	99	25,5814
Se specifickými poruchami učení	94	24,2894	156	40,3101	74	19,1214	63	16,27907
Trpící autismem	27	6,97674	88	22,739	139	35,9173	133	34,36693

Tabulka 2: Přijetí znevýhodněného dítěte

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

Postoj české společnosti k institutu pěstounské péče

Dobrý den,

Jmenuji se Štěpán Bartyzal a jsem studentem 3. ročníku Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tímto si dovoluji Vás požádat o spolupráci při vyplnění předloženého dotazníku, který bude součástí mé bakalářské práce.

Dotazník je anonymní a bude soužit pouze k účelům výzkumné části mé bakalářské práce. Odpovědi prosím zaškrtněte viditelně křížkem.

Pohlaví:

- Muž Žena

Věk:

- 15 - 19 let 51 - 60 let
 20 – 40 let 61 a více
 41 – 50 let

Vzdělání:

- Základní vzdělání Úplné střední vzdělání s maturitou
 Střední odborné vzdělání s výučním listem Vyšší odborné vzdělání
 Vysokoškolské vzdělání

Bydliště: (dopíšte kraj)

---

1) Přemýšleli jste někdy o přijetí cizího dítěte do náhradní rodinné péče? („forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině“)

- Ano Ne

2) Představte si, že přijmete dítě do náhradní rodinné péče. Kterou z následujících forem byste upřednostnili?

- Osvojení** („Přijetí dítěte za vlastní adoptivními rodiči“)
 Pěstounská péče („Forma náhradní rodinné péče, při které pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu“)
 Pěstounská péče na přechodnou dobu („viz. Pěstounská péče, může trvat nejdéle 1 rok“)
 Poručenská péče („Poručník má všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost“)
 Opatrovnictví („Nařízeno soudem v případě, kdy hrozí střet zájmů dítěte se zájmy jiné osoby“)

3) Na následující škále zakroužkujte, do jaké míry souhlasíte s následujícím tvrzením:
(1=Naprostou souhlasím, 2=Spíše souhlasím, 3=Spíše nesouhlasím, 4=Naprostou nesouhlasím)

☐ Byl bych ochoten si osvojit dítě (adoptovat)	1	2	3	4
☐ Byl bych ochoten přijmout dítě do pěstounské péče	1	2	3	4
☐ Byl bych ochoten přijmout dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu	1	2	3	4
☐ Byl bych ochoten přijmout dítě do poručenské péče	1	2	3	4
☐ Byl bych ochoten přijmout dítě do opatrovnictví	1	2	3	4

4) Na následující škále zakroužkujte, do jaké míry souhlasíte s následujícím tvrzením:
(1=Naprostou souhlasím, 2=Spíše souhlasím, 3=Spíše nesouhlasím, 4=Naprostou nesouhlasím)
Do pěstounské péče bych přijal dítě:

☐ S mentálním postižením	1	2	3	4
☐ Se zrakovým postižením	1	2	3	4
☐ Se sluchovým postižením	1	2	3	4
☐ S omezením hybnosti	1	2	3	4
☐ Pocházející z národnostní menšiny	1	2	3	4
☐ Se specifickými poruchami učení	1	2	3	4
☐ Trpící autismem	1	2	3	4

5) Jaká by pro Vás byla největší motivace pro přijetí dítěte do pěstounské péče? (Lze označit max. 3 varianty)

- Nemohu mít vlastní děti
- Mám kladný vztah k dětem
- Chci pomoci dětem bez rodiny
- Touha po velké rodině
- Pro peníze (příspěvek od státu)
- Z lítosti, soucitu
- Jiné, uveďte jaké: _____
- Nevím

6) Z jakého důvodu byste nechtěli přijmout dítě do pěstounské péče? (Lze označit max. 3 varianty)

- Zvýšená finanční zátěž
- Obavy ze selhání ve výchově dítěte
- Obavy z nepochopení okolí
- Již mám vlastní děti
- Ze zdravotních důvodů či věku
- Jiné, uveďte jaké: _____

7) Na následující škále zakroužkujte, do jaké míry souhlasíte s následujícím tvrzením:
(1=Naprosto souhlasím, 2=Spíše souhlasím, 3=Spíše nesouhlasím, 4=Naprosto nesouhlasím)

☐ Pěstounská rodina je pro výchovu dítěte vhodnější než ústavní výchova	1	2	3	4
☐ Neziskové/nestátní organizace poskytují dětem lepší služby než státní organizace	1	2	3	4
☐ V pěstounské péči by dítě mělo zůstat jen krátce, lepší je pro něj najít adoptivní rodinu	1	2	3	4
☐ Pěstouni by měli mít speciální vzdělání	1	2	3	4
☐ Pěstouni by měli mít povinné školení/vzdělávání	1	2	3	4
☐ Pěstounem by měl být pouze odborník (pedagog, psycholog, zdravotní specialista)	1	2	3	4
☐ Pěstounská péče je zaměstnání	1	2	3	4
☐ Pěstouni by měli být náležitě odměňováni	1	2	3	4
☐ Odměna 8 000,-Kč hrubého za měsíc pro dlouhodobé pěstouny je dostatečná	1	2	3	4
☐ Odměna 24 000,-Kč hrubého za celodenní péči o cizí dítě je příliš štědrá (v případě pěstounské péče na přechodnou dobu)	1	2	3	4
☐ Role pěstounů by se měla maximálně přibližovat roli vlastních rodičů dítěte	1	2	3	4
☐ Role pěstounů by se měla omezit pouze na základní péči o dítě (ošacení, stravování...)	1	2	3	4
☐ Povinnost pěstounů umožnit kontakt dítěti s jeho biologickou rodinou je důležitá	1	2	3	4
☐ Biologičtí rodiče by měli rozhodovat o umístění svého dítěte do náhradní péče (v případě, že oni sami nejsou schopní se o dítě postarat)	1	2	3	4
☐ Přijetí dítěte do PP by mělo být umožněno i osobám, žijícím v registrovaném partnerství	1	2	3	4
☐ Přijetí dítěte do PP by mělo být umožněno i nesezdaným párům	1	2	3	4

PŘÍLOHA P III: TABULKA RELATIVNÍCH ČETNOSTÍ K POSLEDNÍ OTÁZCE

	Naprostou souhlasím	Četnost (%)	Spíše souhlasím	Četnost (%)	Naprostou nesouhlasím	Četnost (%)	Spíše nesouhlasím	Četnost (%)
1	273	70,5426	100	25,8398	10	2,58398	4	1,03359
2	31	8,01034	244	63,0491	94	24,2894	18	4,65116
3	147	37,9845	163	42,1189	65	16,7959	12	3,10078
4	59	15,2455	137	35,4005	158	40,8269	33	8,52713
5	161	41,6021	148	38,2429	57	14,7287	21	5,42636
6	8	2,06718	27	6,97674	173	44,7028	179	46,2532
7	35	9,04393	121	31,2661	142	36,6925	89	22,9974
8	105	27,1318	205	52,9716	57	14,7287	23	5,94315
9	45	11,6279	126	32,5581	147	37,9845	69	17,8295
10	72	18,6047	134	34,6253	152	39,2765	29	7,49354
11	234	60,4651	126	32,5581	20	5,16796	7	1,80879
12	7	1,80879	18	4,65116	131	33,8501	231	59,6899
13	93	24,031	196	50,646	82	21,1886	16	4,13437
14	26	6,71835	118	30,491	147	37,9845	96	24,8062
15	194	50,1292	97	25,0646	47	12,1447	49	12,6615
16	199	51,4212	115	29,7158	47	12,1447	26	6,71835

Tabulka 3: Relativní četnosti k poslední otázce